Kulturně společenský **časopis**
na internetu
2014 • 1

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Šanda

Balla

Kremlička

Salava

Šíšo

Obsah:

Příloha

Zuzana Chvatíková: **Čína očima – Hongkong třetím okem** (52)

Fejetony

Michal Šanda: **Fotoaktualita** (3)
Havel a Dalajláma (4)
Luboš Němec: **Knoflíkový fejeton** (5)
Roman Rops-Tůma: **KO** (6)
Michal Šanda: **Kaplička** (7)
Josef Šíšo: **Úlomky (již) pod hladinou beznaděje** (8)

Rubriky

Michal Šanda: **Devět hřbitovních bran – Prudice** (10)
Paralelní literatura 4 – Básníci jednoho slova (14)
Wagner a Liszt v Piešťanech (16)
Michal Šanda: **Z antikvariátních banánovek – Řád fiakrský a drožkářství pro Prahu a okolí** (18)
Čítanka DA – Miroslav Salava: **Pohyb pochyb** (21)

Literatura

Balla: **Ve jménu otce** (23)
Vít Kremlička: **Tibet v müssli** (26)
Michal Ševčík: **Dneska** (28)
Petr Vávra: **Destruktivní básně** (30)
Ukázky z knih – Jitka Hanušová: **Bez zbytečných formalit,** Pavel Novotný: **Havarijní řád,** Jakub Šofar: **Onanie** (31)
Paseka v háji české literatury – John Hemingway: **Hemingwayové** (37)

Reflexe

Adéla Vondráková: **Ostravský barometr** (42)
Michal Šanda: **Jiří Dynka – Krev na onom světě Jiřího Veselského** (45)
Ivo Harák: **Jeroným Růžička – Dějepis kláštera břevnovského a broumovského** (46)
Michal Šanda: **Vladimír Merta – Domilováno** (48)
Michal Šanda: **Nejlepší české básně, Hlemýždi a Myslivecká kuchyně** (49)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Zuzana Chvatíková, „Lešení“ (k článku na str. 52)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 1, rok 2014, ročník 15. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Václav Dvořák, Štěpán Kučera, Petr Štengl, Michal Šanda, Martin Vokurka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet, a. s. Časopis je excerpován Ústavem pro českou literaturu AV ČR.
ISSN 1804-963X

Fejeton

Foto-aktu-alita

Foto Michal Šanda

Muži z laciného kraje.

Naši milí,

je tu leden, lásky čas. K sexu ve volné přírodě dochází, pravda, pomálu, ale jinak je lásky pořád dost, jen zachumlané v takových těch bundách, co zvenku vypadají jako panáček Michelin.

Pokud jste v teple a bunda odpočívá na věšáku, můžete si přečíst něco z naší nadílky. Ano, vím, že nadílka byla už v prosinci, ale je mi to jedno.

V lednu začínáme se hřbitovní rubrikou Devět hřbitovních bran, tak se nechte unést ponurostí a zkuste lásku dekadentně skloubit s mementem mori. Má to něco do sebe, teda když to nepřeženete. Lepší zapojit do lásky memento, než demento.

Mějte se krásně,

Štefan Švec

Havel a Dalajlama

Není nad to, když někdo dovede rozdávat lidem radost. D/ČT art připravila pro své dětské diváky nový zábavný seriál Klauni. V hlavních rolích se představí herecké duo Oldřich Kaiser a Jiří Lábus.

Onehdy jsem navštívil muzeum tradičního bydlení a perleťářství v obci Senetářov na Drahanské vrchovině. Muzeum se nachází v hliněném domě s doškovou střechou, představující typickou lidovou architekturu této oblasti.

Překvapilo mne, že se zde na horách vyráběly knoflíky z perleti, stejně jako mne překvapil fakt, že tudy vede cyklotrasa číslo 5079.

Takto, dvakrát překvapen, jsem zašel i do vedle stojícího kostela ve tvaru lodě, abych se pomodlil za perleťáře, kteří tu již nejsou, stejně jako tu již není jejich

Knoflíkový fejeton

řemeslo. Materiálem na výrobu knoflíků byla surová perleť, která se získávala převážně z lastur mořských mlžů. Do Terstu je přivážely lodě z celého světa.

Tím se vysvětluje, proč bylo roku 1968 povoleno vystavět zde kostel ve tvaru lodi. Ano, kvůli spojení loď – chudí perleťáři.

Pravda je ovšem taková, že tehdejší OV KSČ si popletl *chudí perleťáři* s pojmem *chudí proletáři*. O dvacet let později se jinému tajemníkovi téže strany povedlo podobně poplést *bojlery* a *brojlery*.

Přesto knoflíky existují dál a dokonce jsou předmětem sběratelského zájmu. Sbírají se podle tvaru neboli fazóny, podle účelu, nebo třeba podle počtu dírek.

Čím to však je, že tak primitivní věc, jako jsou knoflíky, nadále úspěšně prosperují a nevytlačily je ani kšandy, ani opasek, ba ani suchý zip. Co způsobuje knoflíkovu nepostradatelnost? Kdo knoflíky rozepíná a za jakým účelem? Proč je byť i malý knoflík (za určitých okolností) silným dráždidlem?

Odpovědi na tyto otázky spočívají v dírce, kam se strká. Nikoli tedy v dírce samotného knoflíku, ale v dírce pro knoflík. Někdo může být z této dvojjedinosti pojmů zmaten. Selským rozumem to vysvětlit nelze, ale s pomocí dvojkové soustavy to jde překvapivě snadno.

Podstata obyčejného knoflíku netkví v jeho perleťářské minulosti, ani v osobní přitažlivosti jeho majitele, ale v tom, že v knoflíkové dírce může být pouze jeden knoflík. Jinak by spojení mezi NÍM a NÍ dlouho nevydrželo. Při tom knoflíkovou dírkou rozumíme dírku pro knoflík, nikoliv dírku v knoflíku samotném.

Tato skutečnost determinuje jeho velikostní hierarchii, tedy fakt, který knoflík kam patří. Velký knoflík do malé dírky nepatří, protože dírka by se mohla natrhnout a knoflík vysmýknout. A malý knoflík ve velké dírce vypadá směšně.

Pak je tu ještě vertikální hierarchie. Je-li princip jednoznačné přiřaditelnosti knoflíku k příslušné dírce z hlediska vertikální hierarchie porušen, hovoříme o tak zvaném spojení „na žida." To vzniklo tak, že nepochopení vertikální hierarchie knoflíku ve vztahu ke knoflíkové dírce se překvapivě velmi často vyskytuje u Izraelitů. Z tohoto výjimečného šlendriánství, hebrejsky nazývaného „šei-drem", je pak některými orientalisty odvozována i výjimečnost židovského národa.

Ale co když to není typické židovské šlendriánství? Co když je to záměr. Proč jinak by se vyskytoval v takovém množství právě u Izraelitů a u jiných národů ne? Není to nějaké zapomenuté poselství? Není to nějaká předkristovská symbolika? Tolik fatálních a nezodpovězených otázek, to už přestává být prdel.

I v Čechách dobře víme, že když se řekne šejdrem, znamená to, že je něco na šišu. A slovo šiša, jak víme, znamená hlava. Není právě zde klíč k pochopení problematiky vztahu dvou lyrických subjektů? Kdo je knoflík a kdo dírka? Vskutku, otázky nejen pro bohemisty.

Uvažujme. Mít šišu šejdrem by pak znamenalo nosit nakloněnou hlavu. A tak ji nosí Le Cerveau – velký šéf. A velký šéf je kdo – no? Je to přece náš pán. A kdo je náš pán? No přece náš zákazník je náš pán.

Co z toho vyplývá. Budeme-li si dobře všímat, kdo nosí sako zapnuté šejdrem, neboli na šišu, poznáme kdo je zákazník a kdo je pán. Jinými slovy; leze-li někomu knoflík do jiné dírky, než kterou mu přisuzuje vertikální hierarchie, asi to není jen tak pro nic za nic. A to platí na Kubě, v Libanonu i v Jihlavě. Zkrátka, máte-li knoflík v díře, kam podle hierarchie nepatří, může to mít dalekosáhlé důsledky!

Tak pánové, bacha na knoflíčky. Takový rozepnutý knoflíček, může při (ne)správné manipulaci způsobit, že vám oči půjdou šejdrem. Bohužel, některým to tak poplete šišu, že nevědí, čí jsou. Však si také všimněte, jak politici když vystoupí z auta, prvně kontrolují, jak mají zapnuté sako.

A jak to souvisí s perleťáři ze Senetářova? Jejich láska k přírodě způsobila, že než by ve svých hliněných chalupách s doškovými střechami kvůli perleti z lastur podporovali zabíjení mořských mlžů, nechali své řemeslo raději zaniknout. I jejich kostel ve tvaru lodě je jasným imperativem pro každého bezcitného velrybáře: „vodpluj".

Leopold F. Němec

F. Roman Rops

KO / Nepřipojená

Vše, co je či zdá se jen,
vskutku je než ve snu sen?
E. A. Poe

Na konci světa je svět. Pod městem jiné město. Paměť.

Někde vzadu, v té tmě, slyšíš dunění zhasnutých vlaků. Setrvačně krouží nekrytými tunely, dokud je nezastaví kolize. Jestli jsou pasažéři těch souprav v okamžik nárazu ještě naživu, nebo už zemřeli na ozáření, to je otázka čisté metafyziky.

Ty jsi v stanici, která je svlečená z barevných reklam a poutačů. Svlečená na kost a železo. Osekaná na infrastrukturu.

Stojíš ve tmě, na nástupišti, kam nikdy nepřijel žádný vlak.

Nad hlavou máš třicet metrů betonu, stojíš tu, zastupuješ svůj lid, jsi jeho svědomím a třicet pět metrů nad hlavou máš úřad vlády. Je tma, nahoře jako by svítilo světélko.

Nikdy tu vlak nestavěl. Kdyby šlapaly dějiny trochu jinak, bylo by tu s tebou v původním krytu tolik lidí, že by i tmu a zimu vyhnali. Tajemníci, bezpečnost, kuchař, ministři. Nultá vteřina by z nich udělala jednu velkou rodinu. Svět by byl tady a tma tam nahoře.

Ale zatím všem okrájeli kůži,
secvakli a stáhli napodobeninu svalů,
tuk ozobal hmyz,
ze strojově opracovaných kostí nasekali pražce pod koleje do tunelu.
Kterým nikdy nejel žádný vlak, protože je slepý. Končí v zemi.
Odřezky psům
v neprůstřelných stejnokrojích.

Stoupáš po skřípajícím schodišti. Zábradlí po pravé straně je nebezpečně vratké, a za ním šachta. Tam, kde by měl být eskalátor, je prázdno. Potíš se, a přitom je ti taková zima.

Vlevo jen stěna starého tubusu. A ticho. Technické ticho.

Zábradlí se lepí na dlaně a schody podkluzují. Sliz. Dveře jsou nahoře
suché a těžké a izolační. Jdou otevřít, otevřeš je.
Druhá strana je suchá. Světlo.
Další dveře za přepažovací komorou.
A tentokrát eskalátor, jako v normálních stanicích.
Jakmile na něj vstoupíš,
samočinně se rozjede, rozsvítí se slabé
nouzové světlo.
Jak to, že *tady* jde elektřina?

Vyjel jsi pohodlně do dalšího patra. Dveře se otevřely zlehka. Labyrintem
technického zázemí ses prosmýkal pološílený údivem.
Všude čisto a světlo, jako by se tu nic nestalo.
Pozotevíral jsi každé nezamčené dveře.
Povyrážel zamčené.

Sportovně elegantní dáma za posledními dveřmi, s kterou sis jako první pohlédl do očí, zděšením div nechcípla. Zato ty ses podruhé

narodil. Do rozzářeného obchoďáku, kde je všechno jako dřív. S elegantními dámami, nažranými pány a vánoční hudbou. Vše se ti zdá nějak hojnější a bohatší. Nevíš, jestli tě klame ten zprudka zažitý kontrast, nebo to tu prostě *mají* hojnější a bohatší. Protože už nemusí živit pár přebytečných miliard.

V té chvíli ti došlo, že večírek tu nikdy neskončil.

Že skončil jen pro takové, jako jsi ty.

Že některé kosti jsou příliš dobře živené, aby se hodily pod koleje.

Že ne osvětlení, ale tma dole za těžkými dveřmi je umělá.

Že učitelky lhaly. Nejen, když ti tvrdily, že česká věta nezačíná spojkou *že*.

Žádná válka nebyla. Naopak. Samovolný rozvoj systému.

A pouze dvě věci tě naplňují vášní.

Temné tušení v srdci a myšlenka na vládní bunkr nad hlavou.

Na konci světa je svět. Pod městem spí paměť.

Po konci dějin jsme my. *We used to be people – we are noise*.

Snad tvoje probuzení probudí aspoň sousedovic parchanta.

Fejeton

Kaplička

Na to jsme nepotřebovali předčasné volby, to pociťujeme už delší čas, že toho máme dost! Něco se musí změnit. Takhle jsme si to před čtyřiadvaceti lety nepředstavovali. Jak jsme si to představovali? Jinak. A jak? Prostě takhle rozhodně ne. A co nás to vlastně hněte? Všechno. A co konkrétně? Na co se člověk podívá, tak nějak. Prostě něco už se konečně musí stát. Ale co? Něco. Něco, na co všichni zoufale čekáme. Záplava neurčitostí a něcistického všeobecného zmaru, přitom je tady tahle kaplička....

Foto Michal Šanda

Ta kaplička je signifikantním symbolem vyprázdněnosti životů, které poslední půlstoletí v Čechách žijeme. Moje generace prožila dětství v pokřivených letech normalizace, kdy nám naši nehrdinní rodiče nebyli kdovíjakými morálními vzory. Stáhli se do soukromých ulit, o víkendech hromadně ujížděli pryč od reality ve svých škodovkách na chaty a chalupy. Co z nás mohli vychovat? A co jsme, sami bez řádného vychování k pravdě a odpovědnosti za chod společnosti, mohli vychovat za potomky my?

A teď už k oné zmíněné kapličce. Spratkům, co ji posprejovali, seřežte páskem prdel, až z ní budou cáry masa létat. Tím začnete, to je investice do budoucna, aby nastupující generace dostala na pamětnou, že jsou věci, které se nedělají. Potom kapličku opravte a nechte čistě vybílit. Pozor ale! Ne za peníze z grantů Evropské unie. Za svoje. Uspořádejte mezi sebou sbírku, je to **vaše** kaplička. Vyberte tolik peněz, aby se za ně pořídila i soška Madony. Vaši ještě zmužilí a rovní prapředci věděli, proč ji tam dali, tak ji tam zase vraťte. Modlit se k ní nemusíte, přesto uvidíte, že se to NĚCO jakoby zázrakem začne obracet správným směrem.

Michal Šanda

Fejetony

Josef Šíšo

Úlomky (již) pod hladinou beznaděje

• Uskutečnily se Vánoce – celoroční hra na autenticitu kulminovala.

• Není to protimluv, zeptat se vrcholového sportovce, roztleskávačky či studenta sportovní školy, co se jim honilo hlavou, když??

• Záhy po převratu – tehdy však poněkud oprávněně – se začala zkoumat nikoliv pravdivostní hodnota výroku ve veřejném prostoru, nýbrž důvěryhodnost autora daného výroku. Vydrželo to pohříchu do dnešních dnů, ač by tomu už konečně mělo odzvonit.

• Jako kdybychom se – jak dvě tektonické desky – oddělili od polistopadové generace, která pluje neznámo kam, zatímco my přihlížíme, jak se od nás nenávratně vzdaluje – směr *terra incognita*. Jejich údělem je stát se tak trochu jinak ztracenými pokoleními. Na rozloučenou nemávám – do stavu dojetí mám věru daleko.

• „Hezký čtvrteček“ (!), zakončila svůj příspěvek do ankety jedna posluchačka veřejnoprávní rozhlasové stanice. Psal jsem tu před časem v souvislosti s notorickým nadužíváním zdrobnělin toto: *V používání zdrobnělin – jde o verbálně emoční apelaci na sdílení selankovitě požitkářského paradigmatu vnímání pečlivě vybraných, zpravidla kulinářských entit. Účastníci komunikace chtějí kladnými konotacemi, jež většina zdrobnělin evokuje, etablovat atmosféru pohody, tušené nadcházející slasti, bezproblémovosti existence či libosti bez hranic, kterou svým mnohdy zvukomalebným složením zdrobněliny implikují.*

Moderátorům to podle všeho ani za mák nevadí, ba spíše naopak. Být na jejich místě, má reakce by se nejspíše ubírala tímto sžíravě žlučovitým směrem: *ve čtvrteček i v páteček, líbejte mi, moji milí, konečníčku koneček, prdelku i prdelinku – líbejte mi v sobotěnku*.

Byť bych tím riskoval, že to budou na půdičce oné instituciči pohříšku slovíčka posledňoučká…

• Tenata, ve kterých začasté intelektuálové uvíznou, spočívají v tom, že po blahodárné iniciální mediální masáži, která řádně načechrá jejich ego a která jim nutně přivodí pocit intelektuální uvol-

něnosti, ba jakéhosi rozletu, tito potom mají pocit, že jsou kompetentní se vyjadřovat k tématům v rozpětí od výskytu plísní za Polárním kruhem až po perspektivy metalurgie v subsaharské Africe.

• Mají-li slovníky reflektovat i – pokud možno – nejsoučasnější změny a trendy vývoje, měly by se poopravit definice některých slovníkových hesel, kupř. *okorat*, *ztvrdnout na povrchu* na *ztvrdnout, a to nejen na povrchu*. Případně by se mělo budoucím generacím dovysvětlit, že ve slovese *vyšumět* (*šuměním uniknout*), ono „šumění" je jen stafáží obecného vyprazdňování smyslu.

• Jen promluvila, bylo jasné, že osciluje v jakémsi binárním modu: v liché týdny Leghornka, zatímco v ty sudé zas Plymutka. Po zbytek roku pak coby nepříliš produktivní nosnice.

• Bohužel i pro veřejnoprávní média už platí, že sotva je neprozřetelně zapnete, vyhrnou se na vás jak lavina: *cindy, pindy, kydy, plky, slinty, blafy, kecy, tlachy, žvásty, tlachy, brepty?* Trapno o té psychohygienické zhoubnosti vůbec mluvit.

• Breptalové, žvanilové, melhubové a tlučhubové, tlachalové, plácalové, kecalové a povídálci – čelem vzad! A hybaj zpět ke kořenům slov vrátit jim původní váhu!

• Jít s duchem doby – zalykat se vzrušením z pitominek.

• Jestli něco čeká pokorně na poetické ztvárnění, pak je to ticho podmořských hlubin.

• Pootaví – jen to zvukomalebné slovo vyslovíš, pohladí tě – a chce se ti projít tou krajinou křížem krážem bos.

• *„Co koneckonců záleží na tom, že řád je trochu brutální či zaslepený, když nám umožňuje bez nesnází žít."* (Roland Barthes)

Co koneckonců záleží na tom, že řádu zvoní umíráček, když se tváří, že opak je pravdou a když lidé již nedokáží nehrát celokontinentální hru na slepou bábu.

A vždyť taky „dokud se zpívá, ještě se neumřelooo…". Pohoda!

• Ozve-li se z rozhlasu upoutávka na četbu na pokračování, ve které se podbízivě nabízejí „úsměvné příhody o každodenních trampotách z pera autorky, která nezapře svůj osobitý humor", v duchu si nechávám projít hlavou, na kolik by přišlo prohození přístroje zavřeným oknem. Bezproblémovost jako dominantní, protože již dávno a definitivně etablované paradigma vztahování se k životu.

• *„Stal se obětí represálií."* Lakonicky cudný nekrolog za všechny popravené spisovatele sovětské éry, který se stydlivě krčí v koutcích hesel všech těch slovníků spisovatelů vydaných předtím, než to „prasklo". Čtyři slova, která mají sumarizovat to, že pozoruhodného člověka, který se odhodlal vzepřít panujícím myšlenkovým stereotypům, umlátili jacísi mužici v podzemních mučírnách všech těch sovětských tajných policií.

• *Skvostný*, *komfortní*, *luxusní* a *rozkošný* – čtyři adjektiva, kterými mluvčí degraduje sám sebe na úroveň prázdného snoba, který chce (za)působit – s využitím emočně podbarvené intonace – „dojmem" hodnotící zasvěcenosti. Pražská provenience?

„*ústavně komfortní*(!)" (člen oranžové levice z parlamentu s archaickým křestním jménem)

• Učit se! Učit se! Učit se! Bavit se! Bavit se!! Bavit se!!!

A pak prý že polarity nemají tendenci změnit se ve svůj – byť přibližný – opak.

• *Není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu.* Nejhanebnější české pořekadlo s obrovským destruktivním potenciálem.

V používání zdrobnělin – jde o verbálně emoční apelaci na sdílení selankovitě požitkářského paradigmatu vnímání pečlivě vybraných, zpravidla kulinářských entit. Účastníci komunikace chtějí kladnými konotacemi, jež většina zdrobnělin evokuje, etablovat atmosféru pohody, tušené nadcházející slasti, bezproblémovosti existence či libosti bez hranic, kterou svým mnohdy zvukomalebným složením zdrobněliny implikují.

Rubriky

Prudice

Devět hřbitovních bran

V následujících devíti číslech Dobré adresy vám představíme devět zdánlivě nenápadných hřbitovů. Staré hřbitovy jsou krásné a zároveň smutné, protože na ně nepřibývají náhrobky nové. Především jsou ale v permanentním ohrožení, protože se většinou nacházejí za vesnicemi v polích nebo uprostřed lesů. Hřbitovy fotografuji spoustu let. Žádné umění ovšem nečekejte, systematicky postupuji od hrobu k hrobu a mačkám spoušť. Snažím se je vyfotografovat všechny, protože třeba právě tenhle náhrobek za pár dní skončí rozřezaný a přebroušený coby krbová římsa. Hřbitov v Prudicích, kterým seriál otevíráme, jsem fotografoval v roce 2006. V září roku 2012 se v novinách objevila zpráva, že ho neznámí vandalové rozmlátili kladivy.

Hřbitov leží na návrší mezi Prudicemi a železniční stanicí Sudoměřice u Tábora. Nejstarší čitelný náhrobek pochází z roku 1780, poslední pohřeb se zde konal v létě 1939. Zvláštností tohoto hřbitova je oddělení pro hroby tzv. chasidů, kteří za první světové války uprchli do Jižních Čech z Haliče.

Proto všichni, kdož žíti chcete, do té první brány se mnou vejděte.

Michal Šanda

David Pfeil

Rubriky

Paralelní literatura 3 – Básníci jednoho slova

Autoři sdružení v tomto pokračování seriálu o neprobádaných zákoutích české literatury docházejí až na okraj výrazových možností poezie. Rozhodli se svou výpověď zredukovat na základní významovou jednotku jazyka – slovo. Chtějí tím v době, která slovu ubírá váhu, znovu položit důraz na jeho jedinečnou sílu a vyvolat mentální vír, který slovo dokáže v mysli čtenáře vyvolat. Odmítnutí mnohoslovnosti a zaostření na obsah místo formy činí z představovaných básníků a básnířek zcela zvláštní výhonek nové české literatury.

Karel Zmuž

Z cyklu Moře

–

Škuner

–

Oblázek

–

Krab

–

Ráhno

–

Úžina

–

Atol

Marcela Bártíková

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (úryvek)

...
prodchnout
...
prodiskutovat
...
prodlení
...
prodlít
...
prodloužit
...
prodrat
...
prodražit
...
prodřít

Šimon Janů

Neslova

--
Krochtvej
--
Balmuč
--
Varubrynd
--
Pladignej
--
Smíhat
--
Znijený
--
Věhu

Valerie Kabátová

Suterén

–
P-R-D-E-L
–
K-R-E-T-É-N
–
H-O-V-A-D-O
–
P-I-Z-D-A
–
Ř-I-Ť-O-P-I-CH
–
K-U-N-D-A
–
A-V-O-K-Á-D-O
–
Z-M-R-D

Andrej Vysker

Pestík

. . .
Pes
tík
. . .
Pe
stík
. . .
Pesť
ík
. . .
Pestí
k
. . .
P
estík
. . .
Pes
ti
k
. . .
Pe
sť
ík
. . .
Estík
P
. . .
Testík
(T = P)
. . .
Krinolína
(Krinolína = Pestík)

Vilém Rejl

Domácí mazlíčci

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

xxx
Kocour

Rubrika v Piešťanech

Liszt a Wagner...

2.

3.

Rubriky

Z antikvariátních banánovek

ŘÁD
fiakrský a drožkářský
pro
Prahu a okolí.
Nákladem důchodův královského hlavního města Prahy.
1881.
Knihtiskárna Politiky v Praze.

Oddíl I.
Ustanovení všeobecná.

§. 1.

Živnost fiakrská a drožkářská náleží do třídy živností povolených a proto nesmí nikdo začíti provozovati živnost tuto dříve, než mu k tomu dáno bylo povolení (koncesse).

§. 2.

C. k. policejnímu ředitelství přísluší výhradně pořádati provozování živnosti fiakrské a drožkářské a k němu dohlížeti i o to pečovati, aby se zachovával náležitě tento řád fiakrský a drožkářský, jakož také i sazby jízd.

Oddíl II.
Práva a povinnosti majitelů fiakrů a drožek.

§. 3.

Majitelé fiakrů a drožek mají právo a jsou povinni obsluhovati jízdou obecenstvo v Praze, v sousedních obcích a do těch míst, na něž se povozní sazba vztahuje, za ustanovenou sazbu povozní a při jízdách, pro něž není sazby, za slušné ceny.

§. 4.

Vozy fikarské a drožky musejí býti důkladně a slušně udělány. Každý vůz má míti příslušnou výšku, šířku a býti prostorný a čistý. Uvnitř vozu má býti na místě dobře viditelném upevněna trhačka čili špalíček jízdních lístků, s něhož si každý, kdo se vézti dává, může jeden list odtrhnouti. Tyto lístky mají obsahovati číslo vozu a výtah z ustanovení o sazbě provozní. Trhačky jízdních lístků obstará c. k. policejní ředitelství pražské na útraty majitelů fiakrů a drožek.

Každý vůz budiž opatřen dvěma svítilnami.

Každý vůz budiž opatřen na třech místech, totiž po obou stranách a v zadu číslem koncesse, které má býti napsáno čitelně bílou barvou a míti 10 cm velikosti. Užívati znaků a zlatých proužků jako ozdoby se zapovídá.

Uvnitř vozu má býti zvláštní přístroj, u př. návěstní píšťala, aby pomocí jeho ten, kdo se veze, mohl býti ve styku s vozkou.

Koně do vozu zapřažení musejí býti k tomu docela způsobilí a míti řemení docela zachovalé a při drožkách nemá kůň jinak choditi, leč ve vidlici.

§. 6.

Každý měsíc vykoná c. k. policejní ředitelství přehlídku vozů, ku kterémuž konci se jí mají vozy předvésti; při tom se též vydají lístky s udáním, kde každý má stávati.

Řád fiakrský a drožkářský pro Prahu a okolí

§. 7.

Majetník fiakru nebo drožky má právo užívati k jízdě i saní, které však též musejí býti označeny číslem, jak v § 4. jest vytknuto; avšak může současně jen s tolika saněmi jezditi, kolik čísel vozových má.

§. 8.

V nádraží, a když by toho bylo potřebí též u divadel musí každého dne státi ve službě jistý počet fiakrů a drožek, jež c. k. policejní ředitelství určí, kterézto službě povinní jsou majitelé jejich bez zdráhání se podrobiti, kdykoliv na ně přijde řada.

Oddíl III.

O kočích.

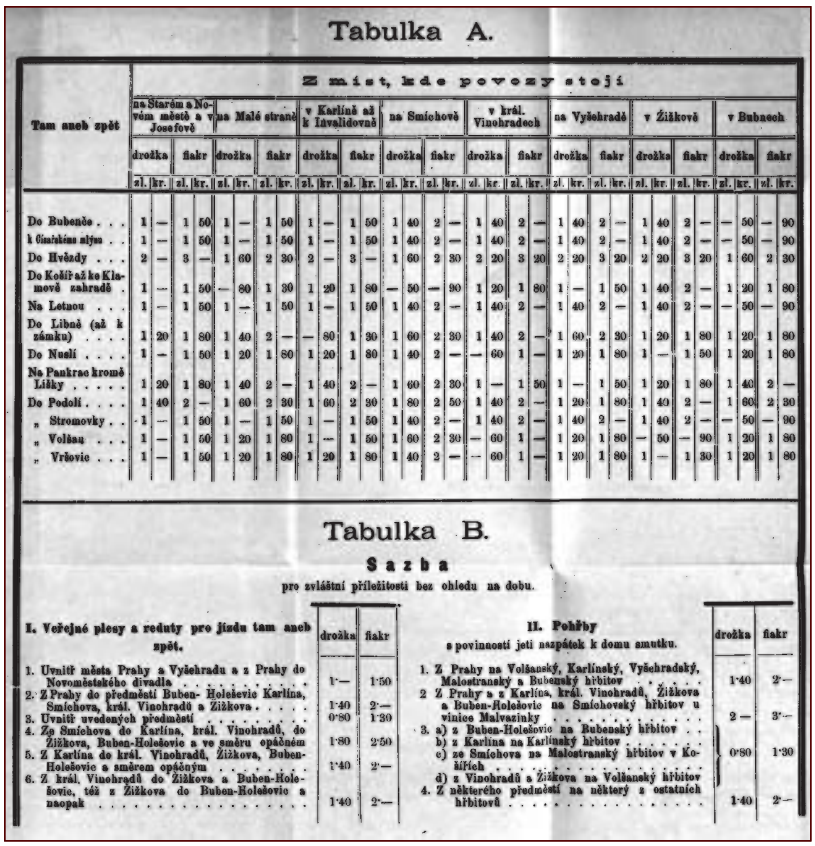
§. 9.

Za vozku fiakrského nebo drožkářského může přijat býti jen ten:

a. kdo jest nejméně 16 let stár a co do těla přiměřeně vyvinut,
b. kdo jest chování bezúhonného, střízlivý a nemá žádné nemoci hnusné,
c. kdo jest zběhlý v jezdění a
d. zná dokonale polohu místní.

§. 12.

Když vozka svěří řízení svého vozu někomu jinému, nebyv k tomu s okamžitou a nevyhnutelnou potřebou donucen, bude pokutován uvězněním na 24 hodin, ač-li nebude zapotřebí dle trestního zákona přísněji na něho dokročiti; trest pak se zdvojnásobí, když jeho náhradník neumí jezditi.

Tabulka A.

Z míst, kde povozy stojí

Tam anebo zpět	na Starém a Novém městě a v	na Malé straně	v Karlíně až k Invalidovně	na Smíchově	v král. Vinohradech	na Vyšehradě	v Žižkově	v Bubenech
	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr	drožka / fiakr
	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.	zl. kr. / zl. kr.
Do Bubenče	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	— 50 / — 90
k čínskému zámku	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	— 50 / — 90
Do Hvězdy	2 — / 3 —	1 60 / 2 30	2 — / 3 —	1 60 / 2 30	2 20 / 3 20	2 20 / 3 20	2 20 / 3 20	1 60 / 2 30
Do Košíř až ke Klamově zahradě	1 — / 1 50	— 80 / 1 30	1 20 / 1 80	— 50 / — 90	1 20 / 1 80	1 — / 1 50	1 40 / 2 —	1 20 / 1 80
Na Letnou	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	— 50 / — 90
Do Libně (až k zámku)	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —	— 80 / 1 30	1 60 / 2 30	1 40 / 2 —	1 60 / 2 30	1 20 / 1 80	1 20 / 1 80
Do Nuslí	1 — / 1 50	1 20 / 1 80	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —	— 60 / 1 —	1 20 / 1 80	1 — / 1 50	1 20 / 1 80
Na Pankrac kromě Lišky	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 60 / 2 30	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —
Do Podolí	1 40 / 2 —	1 60 / 2 30	1 60 / 2 30	1 80 / 2 50	1 40 / 2 —	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —	1 60 / 2 30
„ Stromovky	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 — / 1 50	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	1 40 / 2 —	— 50 / — 90	
„ Volšan	1 — / 1 50	1 20 / 1 80	1 — / 1 50	1 60 / 2 30	— 60 / 1 —	1 20 / 1 80	— 50 / — 90	1 20 / 1 80
„ Vršovic	1 — / 1 50	1 20 / 1 80	1 20 / 1 80	1 40 / 2 —	— 60 / 1 —	1 20 / 1 80	1 — / 1 30	1 20 / 1 80

Tabulka B.

Sazba

pro zvláštní příležitosti bez ohledu na dobu.

I. Veřejné plesy a reduty pro jízdu tam anebo zpět.	drožka	fiakr
1. Uvnitř města Prahy a Vyšehradu a z Prahy do Noveměstského divadla	1·—	1·50
2. Z Prahy do předměstí Buben-Holešovic Karlína, Smíchova, král. Vinohradů a Žižkova	1·40	2·—
3. Uvnitř uvedených předměstí	0·80	1·30
4. Ze Smíchova do Karlína, král. Vinohradů, do Žižkova, Buben-Holešovic a ve směru opáčném	1·80	2·50
5. Z Karlína do král. Vinohradů, Žižkova, Buben-Holešovic a směrem opáčným	1·40	2·—
6. Z král. Vinohradů do Žižkova a Buben-Holešovic, též z Žižkova do Buben-Holešovic a naopak	1·40	2·—

II. Pohřby s povinností jeti nazpátek k domu smutku.	drožka	fiakr
1. Z Prahy na Volšanský, Karlínský, Vyšehradský, Malostranský a Bubenský hřbitov	1·40	2·—
2. Z Prahy a z Karlína, král. Vinohradů, Žižkova a Buben-Holešovic na Smíchovský hřbitov u vinice Malvazinky	2·—	3·—
3. a) z Buben-Holešovic na Bubenský hřbitov	0·80	1·30
b) z Karlína na Karlínský hřbitov		
c) ze Smíchova na Malostranský hřbitov v Košířích		
d) z Vinohradů a Žižkova na Volšanský hřbitov		
4. Z některého předměstí na některý z ostatních hřbitovů	1·40	2·—

§. 13.

Fiakři a drožkáři musejí na stanovištích jim od c. k. policejního ředitelství vykázaných zůstávati od měsíce října až do konce března od 8 hodin ráno do 8 hodin večer a od měsíce dubna až do konce září od 7 hodin ráno až do 9 hodin večer.

Každé postavení se fiakra nebo drožkáře na jiné místo, než mu jest vykázáno, zapovídá se. Také jest zakázáno zúmyslně volné sem a tam popojíždění v ulicích s prázdným vozem, jež se k tomu konci děje, aby se někdo sehnal, kdo by se vézti dal.

§. 15.

Fiakři a drožkáři jsou povinni, když dříve byli objednáni, i v noci službu konati. Z té příčiny mají si dáti na dům, kde bydlí, štít, který se snadno dá zpozorovati, a na štítu tom mají naznačiti své zaměstnání a číslo, kterým jim k živnosti dáno bylo povolení.

§. 16.

Každý fiakr a drožkář má míti kapesní hodinky, které dobře jdou, a ukázati je, když se jede dle času před jízdou a po jízdě tomu, kdo se vézti dává, poněvadž by se jinak nevzal žádný ohled na jeho udání o trvání jízdy, kdyby v té příčině nějaký spor vzniknouti měl.

§. 18.

Když fiakrové nebo drožkáři někoho vezou, zapovídá se jim kouřiti.

Kočím jest zakázáno, aby se od svých vozů se stanovišť nevzdalovali, do hostinců nevcházeli, na chodnících se v hromadu nestavěli a tak lidem v chůzi nepřekáželi; také jest jim zapovězeno uvnitř svých vozů sedati.

Koňům nemá se na stanovištích píce jinak dávati, leč toliko v zavěšených pícních pytlích.

§. 20.

Mrtvoly ve vozích fiakrských nebo drožkách vyvážeti se zapovídá.

Oddíl IV.

O sazbě povozní.

§. 21.

Za jízdy v městě Praze a v sousedních obcích t. j. v Karlíně, na Smíchově, v král. Vinohradech, na Vyšehradě, v Žižkově, v Bubnech a Holešovicích, anebo z Prahy do obcí těchto a zase z nich do Prahy anebo z některé této obce do druhé jest ustanovena následující sazba:

a) za fiakry

do první čtvrthodiny.....60 kr.
„ “ půlhodiny.....1 zl. –
a za každou následující půlhodinu ....50 kr.

b) za drožky

do první čtvrthodiny.....40 kr.
„ “ půlhodiny .....60 kr.
a za každou následující čtvrthodinu...20 kr.

Při jízdě na hořejší Malou stranu (od Ostruhové ulice a od počátku Chotkovy silnice), na Hradčany, do Buben a Holešovic, do Žižkova a do pevnosti Vyšehradské jest nad to ještě nezměnitelný příplatek pro fiakra 30 kr. a pro drožku 20 kr.

§. 23.

Při jízdách k nádraží a od nádraží platí se fiakrům přirážka 50 kr. a drožkařům 30 kr.

§. 24.

Při jízdách k veřejným plesům a redutám platí se bez ohledu na čas a na dobu noční taksa v tabulce B vytknutá a taktéž i při pohřbech bez rozdílu čtvrti města sazba v téže tabulce určená, a kočí jest povinen dovézti ty, kdo na hřbitov jeli, zase nazpátek až do domu smutku.

§. 28.

Vozka není povinen vzíti do drožky více než 3 a do fiakru více než 5 osob, počítaje v to i místo na kozlíku.

§. 29.

Tyto ceny platí bez rozdílu na všecky dny, v každé roční době a při každé povětrnosti.

Oddíl V.

Závěrečná ustanovení.

§. 30.

Při přestoupení tohoto řádu fiakerského a drožkářského trestáni budou ti, kdo jimi jsou povinni, pokutou peněžitou od 2 až do 20 zlatých anebo vězením od 12 hodin až do 4 dnů.

§. 32.

Pokuty peněžité, které se sejdou, připadají pokladně spolkové, není-li však takové, místnímu ústavu chudých.

§. 35.

Tento řád fiakrský a drožkářský, kterým se dosavadní řády fiakrské a drožkářské se sazbami povozními a ustanoveními obecnými, vydané dekrety c. k. místodržitelství ze dne 8. června 1872 č. 16930 a 27. května 1877 čís. 23.772 vyzdvihují, začne míti platnost dne 1. července 1881.

V Praze, dne 20. dubna 1881.

C. k. místodržitelství pro království České.

Připravil

Michal Šanda

Čítanka DA:

Miroslav Salava

Pohyb pochyb

Foto Michal Šanda
100

Miroslav Salava je muž majestátného vzezření a rozvážných gest. Naprosto nemyslitelná je představa, že by třebas popoběhl na tramvaj nebo snad dokonce skákal přes švihadlo! Ani v rámci poezie není Salava hopkavým švihatedlníkem. Jeho básnění je těžké až ouvej a proměňuje se sbírku od sbírky pozvolna, jako se sune ledovec. Sotva znatelný pohyb. Pohyb pochyb.

V hodině mezi psem a vlkem, kdy pověstní nespavci rybáři a houbaři si teprve mnou ospalky, Salava už v liduprázdných prostorech Klementina začíná psát první báseň. Tedy ne že by pokoutně Máchovo arcidílo zmnožoval o badatelům dosud neznámé čtyřverší – Salava je v Klementinu legálně zaměstnán coby knihovník. Básně, co za svých tajuplných rán stvoří, zapisuje do sešitů. Báseň po básni, den po dni. Ti, kteří měli možnost sešity vidět, hovoří o uhrančivě krásných artefaktech. Kromě toho, že je Salava básník, je totiž i originálním výtvarníkem a načrtává sem mezi básně svoje nápady na dřevořezby. Jeho mistrovským dílem jsou řezbované symboly Zmaru a Nicoty na dřevěných držátkách švihadla?

Zase švihadlo! Už podruhé se sem vetřelo a mně už začíná přihořívat proč. Mnohem dříve než ke skákání, sloužilo švihadlo k jinému účelu, jak kořen slova napovídá a jsme u básní – mnohé z nich jsou řádsky flagelantské.

Obloukem, jaký dovede sklenout jen roztočené švihadlo se dostáváme zase do Klementina. Salava se v jeho fondech bez přehánění vyzná jako nikdo druhý, čehož využil Ivan Wernisch a přizval ho ke spolupráci na antologii zapomenutých, opomíjených a opovrhovaných autorů. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl, Píseň o nosu a Quodlibet. Salavův podíl na této trilogii je obrovský. A mě napadá, kdo za sto let naše zapomenuté básně opráší? Nikdo. Nebude Wernisch ani Salava, ti za sto let budou práchnivět na krchově. Bude Klementinum? Nemá nakonec Salava se svým bytostným pesimismem recht? Přes švihadlo se ale bude skákat vesele dál, hop! hop! hop!

Michal Šanda

***

Strachořit v krabí otázce
Je laskavost sama a bez láce
Již platit? Dejme si ještě jedno
I bez nás stejně doma zhebnou

***

Už jsi byl středem už jsi byl?
Podveden ledem co se rozpustil
Světlo neumí zvolna dýchat
Padl jsem do sraček ? prosím nedotýkat!

***

Už jsi viděl kterak nemůžeš
Krájeti chleba nožem v břiše
Věčného plamene pomalý dech
Na patro lepí se další klišé

***

Do hlubin vysvlečené jazyky
Na trávě pěnu vydechují
Prorostlý prsten chřtán svůj pro díky
Panně v Hoře hořem lžu jí.

***

Tančí tříska v mozku
Bič spráskal vozku
Nekonečný příběh skončí každou chvíli
Tak už jste To polapili?

***

Ti psi sem přivedli peklo v náhubcích
Rvali se nezřízeně a po nich chlupy
A sliny, ach ano! zvolal jsem
Jak zazní přetržená šlacha?

***

Uškub vešel když Skob se věšel
Bodejť bys lotře věkem sešel!
Tak táhli tam a pak jen viseli
Nadávali si pak nejspíš umřeli

***

A pak že kroky nesouhlasí s chůzí
Na každý závěr navždy brzy
Na každé rozevření pranic nečeká
Spatřil jsem stín a doufám
Že nebyl člověka

Balla

Ve jménu otce

Balla je na Slovensku natolik zavedenou markou, že si může dovolit na obálkách svých knih vypustit křestní jméno Vladimír a přeci každý ví, o kom je řeč. Tento v současnosti pravděpodobně nejvýznamnější slovenský spisovatel se narodil roku 1967 v Nových Zámkách. Debutoval sbírkou povídek Leptokaria (1996), po ní následovaly knihy Outsideria (1997), Gravidita (2000), Tichý kút (2001), Unglik (2003), De la Cruz (2005), Cudzí (2008) a Oko (2012).

V mene otca vydalo bratislavské nakladatelství Koloman Kertész Bagala – literarnyklub.sk, v roce 2011. Balla za ni získal cenu Anasoft litera 2012, což je slovenská obdoba naší Magnesie Litery. Do češtiny knihu přeložil Michal Šanda.

(ukázka)

. . .

Velká doba zatemnění začala zatažením závěsů na našem kuchyňském okně. Manželka do šera oznámila, že okno bude zatažené, aby zvenku neviděli, co děláme. Do kuchyně je

prý výhled od sousedů. Žena tomu přičítala zásadní důležitost. Vzala si do hlavy, že cílem obyvatel sousedního domu je pozorování naší rodiny: intimních scén, ale třeba i běžného kuchyňského stolování. Sousedi měli výhled také do naší koupelny, mohli teda sledovat defilé nahých těl. O to jim jde, plakala manželka, i tobě o to jde!

Začínalo jí hrabat.

Říkám to, protože to tak bylo.

Idefidej, Ilonka, povídala ženě o pár dní později moje máma, která přišla na návštěvu, proč máš zatažené závěsy? Je tu tma. Nevidím ani na to kafe. Hmatala po ubruse na kuchyňském stole, dokud prsty nedrcla do hrnku. Ještě bych to tu polila, upozornila, a vzápětí všechno polila. *Bočánat*, to kvůli té tmě, omlouvala se, ale jen na oko. Její každým rokem drobnější postava se chvěla chechotem, který jsem znal od dětství. O mámě její sourozenci, moji strýčkové a tety, hovořívali, že je zlomyslný trpaslík. Surové. Chce ale někdo tvrdit, že na světě nežijí zlomyslní trpaslíci?

Jednou k nám přišel spolužák mladšího. Byl sportovec, veselý, prostořeký, zdravý. Velice se mi líbil. To by byl syn! Pěkný inteligentní chlapec seděl s mým mladším ve tmavé kuchyni a najednou vybafnul: „Proč máte zatemněno?“

A přesně o to šlo: o zatemnění.

Mladší rozpačitě mlčel.

Šel jsem kolem se zamračeným vážným výrazem jako obvykle, v zamaštěných montérkách. Mně nesmrděly, měl jsem rád vůni oleje, olejových letokruhů, dlouholeté usazeniny. V kapse mi chrastily šroubky a hřebíky pro případ, že bych se náhle rozhodl kdesi něco přišroubovat, upevnit, procházel jsem kuchyní do koupelny pro solvinu a trochu jsem přibrzdil tempo, zvědavý, co mladší spolužákovi odpoví.

Ten magůrek ale ani nemuknul.

Ovšemže, jsem nespravedlivý. Chápu jeho mlčení, jeho hanbu. Jak vysvětlit spolužákovi, že máma trucuje? Protože zpočátku to vypadalo jako trucování, otevřené chorobné příznaky její počínání získalo až postupem času.

Co jsem mohl udělat, jak synovi pomoct?

Rychle jsem se vypařil.

• • •

V zimě jsem měl nejednou po cestě z práce mokré vlasy a oblečení od sněhu. V domě jsem se nikdy příliš neohřál, napjatá atmosféra mě hned vyhnala do garáže. Seděl jsem na rozvrzaném štokrleti u pracovního stolu a třásl se. V garáži přebýval pískově zbarvený kocour. Garáží znělo jeho předení. Jinak bylo ticho, v tichu já, kocour, stará škodovka, montážní jáma, v jámě uskladněné brambory a jablka. Takovéto chvíle samoty jsem v dětství ani v mládí nezažil. Je divné, že jsem se dočkal samoty právě v manželství? Je to výjimečné? Tehdy jsem si to myslel.

Kocour se občas vydal na neočekávanou procházku po horních policích skříněk na nářadí, přeskakoval z jedné na druhou, prohlížel si mě. Nevěřím, že se v kočičí hlavě skrývají záhadné světy. Kdysi jsem pokládal kocoura za tajemného tvora. Tak se projevuje víra v cosi vyššího: představou hlubokého obsahu za zelenýma kočičíma očima, ve kterých se někdy zvětšují, jindy zmenšují zorničky, jako by zvíře vysílalo signály. Je to boží morseovka, namísto čárek a teček malé a velké zorničky, dumal jsem v garáži, luštil jsem kocourovo vysílání, hlava mokrá, mozek oteklý, to není vtip.

Uvažoval jsem o útěku.

Kam ale utéct? K mámě? Neměl jsem ji rád a nebyl jsem si jistý, jestli s ní vydržím. Jenom v dětství člověk lpí na jakékoliv matce, přitom existujou fakt drsné způsoby mateřství.

Garáž jsem si postupně upravil na delší azylové pobyty, to se ale sotva dalo považovat za útěk. Chodil jsem nadále na ten samý dvůr. Z garáže jsem po večerech hleděl do těch samých oken sousedního domu. Jen úhel pohledu byl jiný. Zkoumal jsem, kam se ztratila láska k manželce. Jsem schopen lásky? Anebo: byl jsem jí schopen v minulosti? Protože v mezičase mohly nastat změny i v tomhle. Bloudil jsem po místnosti, vyhýbal se bedýnkám, hromadám náhradních klínových řemenů, nevím, k čemu mi bylo tolik řemenů, možná jimi byly přikryté haldy něčeho jiného, někdy jsem nepotřebné věci maskoval jinými nepotřebnými věcmi, z lenosti? Zastavoval jsem se u okna a hleděl do večerní zimní zahrady. Svět byl zalitý studeným světlem. Kocour unaveně přivíral oči. Je možné, že to, co jsem v minulosti cítil, nebyla láska, ale hrdost? Hrdost na to, že i já jsem dokázal získat ženu a být pro ni jediným mužem? Že jsem dokázal zaplnit život ženy, co se týče její potřeby mít muže? Byl to úspěch hlavně proto, že ta žena byla starší a zkušenější, než já. Ne stará! To by hodnotu úspěchu snižovalo. Stačil jsem na ni i intelektuálně, třebaže měla co do zkušeností pětiletý náskok. Vím, že rovněž můj mladší měl vztah s nějakou dříve narozenou ženou. Ta musela být ale obzvlášť ro-

zumná, protože se mladšího včas zbavila a tím ho zachránila. Nemusel se trápit, co s odkvetlou krásou, nemusel si vymýšlet morálnější, slušnější, přijatelnější a ospravedlnitelnější důvody k rozchodu, než je jednoduchý fakt, že dáma jeho srdce zestárla a už ho nepřitahuje, už není přitažlivá pro nikoho, už se s ní nedá, to je ono, už se s ní nedá – to co mám teď na mysli – no. Ne, že by se s ní nedalo. Dalo by se, proč ne? Fatálně špatné však je, když se ženou, dokonce ani souloží s tou ženou, už nikomu nepochlubíš, naopak, nejradši bys zatajil, že ji vůbec znáš. Stárnutí, odumírání, souvislost mezi ochabováním těla a ochabováním citu – můžeme o tom pokrytecky mlčet, když už ale přeci jen promluvíme, podstatu maskujeme žvaněním o vyprahnutí či odcizení. Jako že: vzdálili jsme se osobnostně, už si nerozumíme. Odcizení? A kdy jste si byli blízcí s babiznou, ptám se? Nikdy. Protože když jste si byli blízcí, tak to ještě nebyla tahle, nevypadala jako tahle! Blízkost… blízkost… Ani zvyk nic nezachrání, sotva si stihneš zvyknout na to špatné, situace se ještě zhorší, každým dnem je horší. Tak účinkuje stárnutí. K tomu připočítejme obezitu. U jiných zase vychrtlost. Tenká hubená lýtka místo plnokrevných. Mladší měl štěstí na rozumnou ženskou. Zachránila ho. Já jsem to štěstí neměl. Jistě, je bezcitné takhle mluvit, ale rozdíl mezi mnou a většinou mužů je v tom, že já jsem bezcitný a mluvím tak jak mluvím, oni jsou ovšem neméně bezcitní a přesto mluví jinak, jenomže vidí a myslí zrovna jako já. Tvrdí, že si zvykli na svoje partnerky, prohlašují, že už bez nich neumějí žít. Život s nimi, to, jak umějí žít, když neumějí žít bez nich, není ale život, o kterém snili, když se do života pouštěli. I já jsem se chtěl chovat v manželství zodpovědně. Umí si ale mladý muž na začátku představit, jaký bude konec? Muže v muži nezapřeš. A když zapřeš, pak s následkama. Musíš potlačit přirozenost. To neříkám jako nějaký zastánce přirozenosti, ani nepoukazuji na případy, kdy je přirozenost výjimečně silná. Co z toho vzejde? Zpočátku jsou tužby, samozřejmě, saturované manželkou. Každý den dvakrát, třikrát. Později, přestože by manželka chtěla – nechce – později cosi schází. Co skřípe nejvíc se obyčejně ukáže o Vánocích. Já jsem mnoho Vánoc strávil v garáži. Ráno to vždycky začalo hádkami při zdobení vánoční jedličky. Problém byl už v tom, že žena chtěla borovici a ne jedli. Všichni sousedi sehnali borovice, bůh ví, odkud je dovlekli. Přípravě rodinných Vánoc se věnovali snad od října. Co v říjnu já! V říjnu jsem měl jiné představy. Vzpomínal jsem na stehna svých kolegyň – prodavaček, stehna pod modrými pracovními plášti, letní, v horším případě zářijová, ještě pořád snědoučká, sluncem nasycená a probuzená stehna.

K čemu jsou Vánoce?

Na urychlení rodinné krize.

Na zdůraznění všech problémů ve vztazích.

Na týrání muže, ženy a dětí.

Takhle je to vymyšlené. Kdo to vymyslel? Příslušníci rodin, ve kterých všechno klapalo. Jenom tohle jim ještě chybělo: intenzivní závist famílií, ve kterých neklape nic. Jsme šťastní, máme fungující vztahy, zároveň ale cítímke účast s těmi, co je nemají. Nutně potřebujeme nešťastníky, abychom je mohli litovat. A když nejsou při ruce, vyrobíme si je. Nahustíme jim do hlav, jací jsou nešťastní! Protože, koho bychom jinak provokovali svým štěstím?

K tomu jsou Vánoce.

• • •

Zaslechl jsem zvuky ze sklepa.

Dole tam v šeru žena bušila krumpáčem do betonové podlahy. Jiskry létaly, beton praskal. Neviděla mě, ale určitě cítila pach zaolejovaných montérek.

Napříč přes podlahu se táhla prasklina.

Nevěděl jsem, co říct.

Řekl jsem: „Kopeš?“

„Vysvobozuju.“

„Co vysvobozuješ?“

„To, co jste uvěznili. Ty s bratrem. Je to tam dole.“

„Co?“

„Semeno. Už dávno by vyklíčilo, nebýt toho prokletého… tlustého… hnusného… betonu…“

Žena oddychovala a máchala krumpáčem. „Ty a tvůj bratr! Udělali jste to schválně? Pohřbili jste to. Mysleli jste si, že navěky? Zmiz odsud. Mučíš mě. Spaluješ mě!“

Něco ji spalovalo?

„Mám dost tvých lží!“ křičela.

Rozhlédl jsem se: „Mých? Já nic neříkám. Nikdy si nepovídáme. S tebou se nedá povídat.“

„Cítím každé tvoje zamlčené slovo. Je mi z tebe zle!“

Rychle jsem se vypařil.

Literatura

Vít Kremlička

Tibet v müsli

1.

Tibet se vkrádá do mojí mysli.
Šli jsme přes krokusová pole,
naši psi byli šťastni
bílý hukot řeky z údolu tichnul
potom jsme překročili kamenný pas
před námi se prostírala pláň protkaná říčkami.
Tajemná údolí Tibetu!

2.

spořádaný básník na penzi
měl v jeho případě zvláštní svoji dimenzi

na Jahodovém kopci
pásli se jeho skopci

3.

Začátkem indiánského léta
ještě se dá spát venku
a vzpomínáme na mrtvé přátele
na rodiče na svoje bližní
na všechny co jsme znali
a zemřeli tak dávno

křísíme je ve vzpomínkách s lítostným
pousmáním: chjo kdyby tu tak byli
co bychom vyvedli tentokrát
o čem bychom si vyprávěli
a na které mrtvé vzpomínali?
zda mrtvi mluvíme o mrtvých, nevím

4.

Dnešní den je reklama na lásku
Neznámého boha ze stánku

5.

Přibudou ještě další reklamy:
na déšť a vítr, Slunce a Měsíc,
jaro, léto, podzim a zimu,
venkoncem reklama na život, smrt a věčnost.
Žijeme spousty reklam.

6.

Jenomže trvá život
Život stále trvá
Váže se do nových ornamentů a pout a cest
Jenomže láska trvá jako duha

7.

hejsahola! jdem_zapít důchod
radostem dáme volný průchod
slyš slavná slova boha Herma:
víru rozdělila isoterma

8.

dvě řeky v mých očích pramení:
jedna slove Zármutek a druhá Zapomnění

slané jsou slzami jak se sluší
jedna mě sužuje a druhá kruší

třeba tě ten luh miluje
nač si zoufáš
když do lijavců a bouří si klidně troufáš

asi tě miluje ten luh:
zář úsvitu, světelný pruh

9.

Jejich ego je jako diamantový nočník,
poškrábaný laserem skutečnosti.

10.

noci zář i lásky žár,
touhy žal i smrti šlář

11.

Jak sladce bolí rty
od polibků tvých úst a a piv a tabáku
Můžeme jenom žehnat
můžeme jenom žahat
můžeme jenom žhnout
Jak sladce bolí tvé rty

12.

Svou duši občerstvuji jenom pitím,
tabáku dýmem a mařenou,
řevem démonů, soumračnými mračny
a láskou k tobě, jak mě léto sežhnulo

Kolik jsi vyplakal slzí?
Frťana, koflík, řeku nebo moře?
Moje slzy by možná naplnily sud na víno.

to je plast, musíš ho vytřídit,
to je chlast, musíš ho vytříbit

13.

(Luďkovi Marksovi)

Vzal jsem si sebou jenom smršť a pití:
smršť chlastu co se jak povodeň řítí
a moře vod na opláchnutí řití

zde páchnou zdechliny ? zapomeňte kvítí!
Slunce vše zhasíná ? zato noc nám svítí
kde jiných tužby hynou, tam naše kyne žití!

na našich obozech se ženy postem sytí
na našich obozech duch kráčí přes propasti bytí.
Vzal jsem si sebou jenom smršť a pití.

14.

Vale tomuto městu, vale tomuto místu
protože v něm potkávám stále tvé rty
ladnou křivku ptačí šíje
Šumění vltavských splavů,
sykot pivních píp!

Vale tomuto mraku
Podivné předměty touhy a zármutku
Slunce za mrakem jako volské oko

Literatura

Michal Ševčík

Dneska

To zatracené tělo vůbec neposlouchá. Zdá se, že ani nevstane. Zrovna dneska. Bolest při každé snaze se zvednout z postele je den ode dne horší. Dívá se na své ruce postižené začínajícím stařeckým třesem. Ještě že ta hlava zatím slouží. Oknem na druhé straně malého pokoje vidí, jak ořešák s každým pohybem větve ztrácí část pestrobarevné ozdoby. Jaká podobnost. Sama se cítí jako ten strom, když ji Miroslava češe vlasy. Vždy jich na hřebenu chomáč uvízne, jako když hrabičkami sbírá mokré listí. Jako by postupně odcházela s tím listím ořešáku i ona. Ale život to byl hezký. Děti už jsou dávno dospělé, mají vlastní rodiny. Kolik je vlastně hodin? Velká ručička na starých vyřezávaných hodinách se blíží k šestce. Za chvíli přijde. Vždycky je tu v půl. Vyvětrá, pomůže vstát a umýt, učeše, přinese nákup,? Musí pak stihnout autobus do práce. I teď, v sobotu. Domů se vrací až večer. A to všechno za pár korun. Ale může si za to sama. Takhle si zpackat život. Kdyby jí to neříkala. Ale to ona ne. Měla svojí hlavu a teď to má. A teď se ještě starat o starou bábu.

Aspoň že Jiřík se má dobře. Ten to někam dotáhl. Vždycky si přála, aby z něj byl doktor. Jiřík, ten si umí zařídit život. Ne jako Miroslava. Jirka byl vždycky pilnější a svědomitější. To je jediný člověk, kterému věří. Dneska přijede. Jezdí tak jednou do roka. Nemůže jezdit často, protože toho má moc a bydlí až v Praze. To je daleko. A také je samý seminář, porada, pořád někam cestuje. A když ne, musí se starat o Janu a Honzíka, aby jim nic nechybělo. Je hodný, vždycky pošle pohled k narozeninám a Vánocům. Prý volal Miroslavě, že dneska přijedou po dlouhé době zase všichni. I malý Honzík. Už se na ně tak těší. Musí vstát. Přece tu nebude ležet v posteli, aby ji tu takhle viděli. Co by si Jiřík pomyslel? A co by řekla Janička s Honzíkem. Ani si nepamatuje, jak vypadá. Určitě z něj bude velký kluk, vždyť už ho neviděla aspoň tři roky. Kolik mu vlastně je? Už slyší klíče v zámku.

„Miroslavo, jsi to ty?“

Ve voze s pražskou registrační značkou, jedoucím až na pár okamžiků výhradně v levém pruhu dálnice je téměř ticho. Dokonce i hluk pneumatik valících se po nekvalitním povrchu vozovky je hlasitější než hudba tiše se linoucí z rádia. Atmosféra v autě je velice zvláštní. Každý ze tří členů posádky se zdá být ponořen do svého světa. Jirka se věnuje řízení. Jana na straně spolujezdce většinu času předstírá, že pozoruje ubíhající krajinu. Jenda na zadním sedadle se zabývá novou hrou, kterou si včera stáhl do telefonu. Jen výjimečně někdo prohodí nějakou poznámku.

Jirka se občas podívá na Janu. Dobře ví, že se mu nechce dívat do očí. Už to bude tři roky, co se mu tam nechce dívat. A to je pro průběh návštěvy jeden z největších problémů. Je z toho nervózní. Neměl by to ještě celé zrušit? Ještě by to šlo, přemýšlí. Ale to nemůže mámě udělat. Jako lékař dobře ví, že právě tahle cesta může být jedna z posledních. Znovu otočí hlavu k Janě:

„Ještě jednou děkuju, že jsi s tím souhlasila."

Jana přikývne, ale neotočí se. Jirka tuší, co se jí honí hlavou, ale má dojem, že jakkoli to téma načínat by bylo jen přítěží pro všechny. Je to chytrá ženská, poradí si s tím. Ale co Honza? U babičky už nebyl skoro čtyři roky. Pokaždé do toho muselo něco vlézt a bylo pak těžké to matce vysvětlit. To bylo vždycky otázek, na které musel podat přijatelné odpovědi. Musí uznat, že to matce na její věk pořád pálí. Pořád má před sebou ty oči plné očekávání, když vchází do dveří, sklání se k ní a vítají se objetím. A pak to zklamání, když zjistí, že přijel sám. Na něm pak je polknout hořkou pilulku a vyřídit všechny pozdravy a omluvy. Uprostřed stolu s čistým ubrusem bývá na svátečním talíři nakrájená bábovka. Teď jí peče místo mámy Mirka, ale chutná stejně dobře. Přesně tak, jak jí kdysi dělala máma a on a sestra se předháněli v ochutnávání polotovaru přímo z mísy mezi rychlými krouživými pohyby vařečky. Dodnes cítí na jazyku tu chuť. To, jak mu cukr smíchaný s vajíčkem a máslem skřípe mezi zuby. Mirka tam pak mámě přisypávala mouku a přilívala mléko. Do mysli se mu vkrádá pasáž z bývalé televizní soutěže; sám pro sebe vzpomínku s bábovkou ukrývá pod otázku Historie za pět set. Přistihne se, jak se při té myšlence usmívá. To se dá vzhledem k nejistému výsledku nadcházející návštěvy, sobotnímu dopolednímu provozu a stavu dálnice považovat za malý zázrak. Najednou se mu zdá, že to všechno dobře dopadne.

Ježíši, na co jsem to kývla?, opakuje si Jana v duchu a dál se dívá z okna na ubíhající krajinu. Neví, co má říkat. Auto je strašně stísněný prostor, když nikdo nemluví. Neví, jak tu návštěvu zvládne. Neví, jak se má té stařence podívat do očí. Nebyla tam už takovou dobu. Nějak to musí zvládnout. Prostě musí. Obdivuje Jirkovu odvahu, se kterou za ní přijel, popsal situaci a vyslovil tuhle zvláštní prosbu. Nejspíš to udělal jen s obrovským sebezapřením. Když ho vyslechla, nešlo než souhlasit, přestože se to Petrovi vůbec nelíbilo. Nediví se mu, ale nemá se čeho bát. Je to už uzavřená kapitola. Zní to sice celé šíleně, ale aspoň tohle Jirkovi za to všechno dluží. Navíc starou paní měla vždycky ráda a ona zase ji. Tohle pro babičku udělá. Pořád ještě neví jak, ale udělá. Zasní se a snaží si vybavit, jaké to bylo, když tam byla naposledy. Vzpomíná si, že Honza ještě ani nechodil do školy. Byla to nějaká rodinná oslava, rozpomíná se. Byla tam i Jirky ségra s přítelem, kterému babi nemohla přijít na jméno. To ještě byla bábinka fit. Nebo se tak aspoň tvářila. Nepamatuje si, že by ji kdy vůbec slyšela si na něco stěžovat. Tedy krom Mirčina partnera. Honzík se tenkrát docela vydováděl na zahradě. Vůbec mu nevadily slepičince a husince v trávě. A od uhlí byl zmazaný od hlavy až k palcům u nohou. Dneska určitě nebude honit kočky po kotelně ani chytat slepice v kurníku. Nejspíš se uklidí někam do kouta a bude celou dobu koukat do toho pitomého mobilu, který mu Petr přes její výslovný zákaz koupil. To jí tak hnulo žlučí. Copak se to dá dělat tímhle způsobem?

Honzovi na zadním sedadle se dere do sluchátek jedna skladba za druhou. Sleduje klipy na displeji a snaží se vypadat nezúčastněně. Uvnitř se mu však míhají myšlenky rychlostí světla. A několik z nich se vrací s pravidelností žlutých kilometrovníků mezi svodidly rozdělujícími dálnici. Co se tu děje? Táta přece v sobotu vždycky jezdí až v devět. Dneska přijel dřív, protože jedou k babičce, OK. Proč zrovna dnes, po takové době? Nevadí mu to, ale je to divné. A že jede i máma, to je teprve záhada. Vždyť už to začínalo celé dávat smysl a teď tohle. Proč se na sebe dívali Petr s tátou jako bubáci, když nasedali do auta? Dobře si toho pohledu všiml. A co tam vlastně bude dělat? Naštěstí dostal tenhle mobil a tam je na dosah celý svět. Máma říkala, že jedou jen na otočku. Ale proč? Vždyť máma chtěla zítra jen uklízet. To by se ten úklid zbláznil? Ne, že by se mu chtělo u babičky nocovat, ale nechápe, proč jedou takovou dálku sem a tam. A jak mu včera večer máma zdůrazňovala, aby toho moc babičce nepovídal, že je nemocná a musí odpočívat. Když je nemocná, proč tam tedy nejedou, až bude zdravá? Nebyl tam už takovou dobu, tak proč zrovna teď? Vzpomíná si, že když tam dříve občas všichni jezdívali, docela se mu tam líbilo. Babička byla hodná. Pamatuje si i na ty obrovské těžké peřiny.

Dotykem displeje zavře hudební soubory a vyndá sluchátka z uší.

„Tati a ví to vůbec babička?"

Destruktivní básně
Petr Vávra

Turisti a fašisti

verze 1:

Ať žije léto!
Ať žijou turisti!
K hovnu je to!
Stejně přijdou fašisti!

verze 2:
Ať žije léto!
Ať žijou fašisti!
K hovnu je to!
Stejně přijdou turisti!

Svátek sv. Valentýna

O sv. Valentýnu
já topil milence v terpentýnu.
Jsem totiž zlý asketický mnich
a tvrdě trestám každý hřích.

Česká filharmonie

Je těžké nevraždit lidi a zůstat grandem
v zemi, kde Česká filharmonie je undergroundem.

Dušičky

Utichnou rekreanti, utichnou žrouti
na Dušičky svět se jim hroutí.
Nastane klid a duchové ožijí
a pryč bude zdejší bordel, co pomíjí.

Super doba

Až všichni vyfotí všechno
tím všeho stvoření naplní se cíl.
Lidé budou poslouchat už jenom techno
a psát básně, které by i blbec pochopil.

Ku předu levá
v supermarketu je sleva
ať žije tato super doba
Ať zhyne, kdo se druhým nepodobá!

Fotograf

verze 1:

Fotograf
porušil paragraf.
Jede fotit divné věci
lidé, probuďte se přeci!

verze 2:

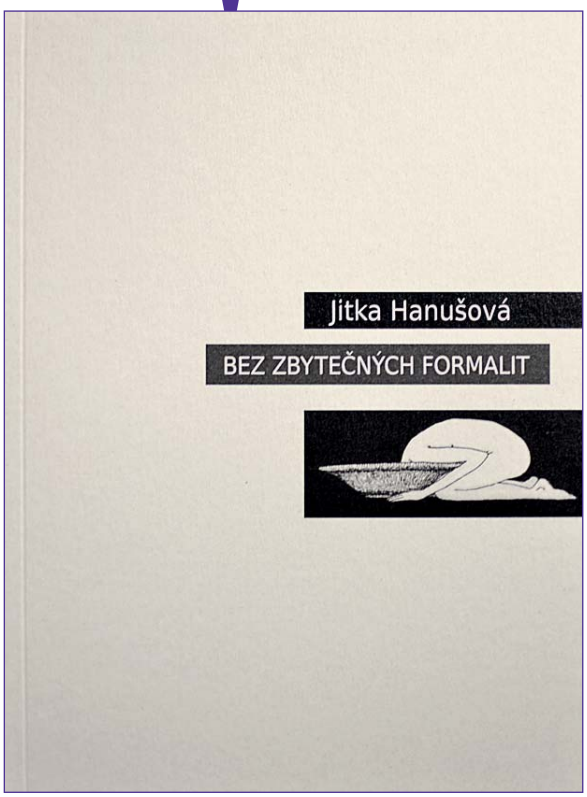
Fotograf
porušil paragraf.
Nahé ženy v oknech fotí
a skrývá to před svou chotí.

Ukázky z knih

Bez zbytečných formalit

Jitka Hanušová

Debutová sbírka Jitky Hanušové „Bez zbytečných formalit“ vyšla jako příloha literárně-kulturního časopisu H_aluze. Úvodní slovo sepsal spisovatel a překladatel Tomáš Míka a ilustracemi opatřil Petr Štefek.

Jitka Hanušová (1982 v Přerově) vystudovala bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a finštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Za „olomouckých let“ se podílela na organizaci literárních festivalů – Festival básníků v Galerii U Mloka a Literární festival LIBRI na Výstavišti Flora. Od roku 2006 žije v Praze, věnuje se překladům z finštiny a angličtiny, fotografování a pracuje jako PR v galerii umění. Když čas dovolí, publikuje recenze a články v obtýdeníku Tvar a na portálu www.iliteratura.cz.

Literatura

***

A už to není ta babička...
Její selské škraně,
kam se poděly?
A rubín z jejích rtů?
Schramstla je,
vyplila
a ony se scvrkly
jako granátová jablíčka,
která utrhneš
a nesníš.
Časem shnijí a uschnou,
jako ta Schillerova
v šuplíku.

Změní ti úplně tvou tvářnost...

Pak pátráš
v mozaice jejího úsměvu
a už ji nepoznáváš.

Je droboučká.
Ty se bojíš fouknout,
aby neodlítla.

***

Třešeň po dešti
zatvrzelá jako nikdy.
Třešeň nezničíš,
ani když sníš
všechny její plody.

***

V lišejník.
V kůru.
V lýko.
V letokruhy.

Dětské přehrady
u kmene stromu,
potok široký tak,
co by zajíc skočil,
tvůj pes na obojku,
kdybys jej pustil...

Break on through to the other side.

***

Toho psa jsi pustil,
on úprkem
přes potok, přes pole,
pařez přeskočil jako zběh hranici.

A tys jen koukal,
na nic ses nezmoh',
ani ruku zvednout,
stáls tam jako ten strom.

Break on through to the other side.

***

Po mém čele čára vede.
Jsi zvaný
k večeři bez menu,
v bavlněném povlečení
nahý,
bez příboru,
bez ubrousku,
k ochutnání,
bez zbytečných formalit.

***

První smočení
léto nedělá,
první svlečení
nic nezaručí.

***

Polibek u souhvězdí
a šáhnout jí mezi nohy.
Jakápak romantika
– co bychom nechtěly

***

Mluvili jsme čtyřmi jazyky,
ale slova zůstala za nehty,
tak jsme si je vryli do kůže
a už to mezi námi nevrže.

***

Kouřili jsme jednu za druhou,
v kouři i muší křídla dostávala
novou váhu,
se stejnou lehkostí jsme nakládali
se svými těly.

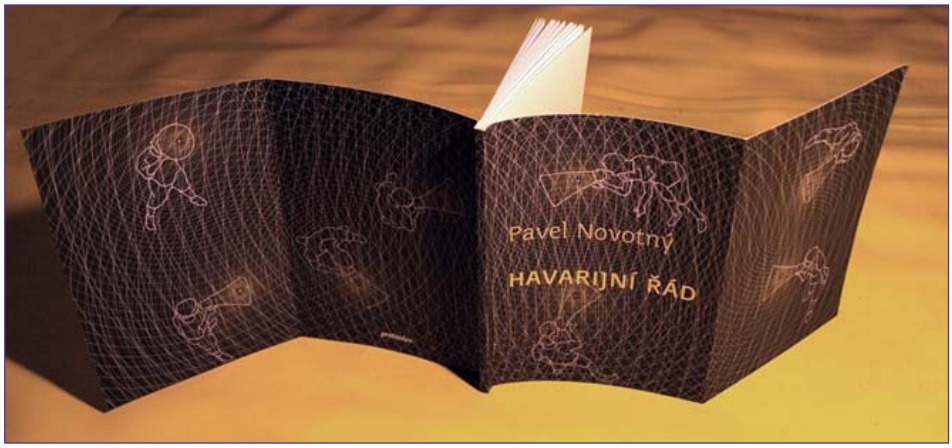
***

Vůně staré,
cesty známe,
ale právě o to jde
– projít je nově.

***

Souložili jsme opření o zábradlí,
dřevěný zábradlí,
třísky se zadíraly do dlaní,
kolem projížděl autobus,
tři cestující i s řidičem,
mávali jsme na ně,
les šuměl,
potok crčel,
a kdesi do stromu bušil datel,
vzduch stál,
jak to ke konci léta bývá,
čas žní,
těžkého aromatu plodných dní.

Havarijní řád
Pavel Novotný

Básnická sbírka Pavla Novotného „Havarijní řád“ je určena k memorování a hlasitému přednesu. Vydalo nakladatelství Protimluv. Grafická úprava a ilustrace Jan Měřička.

Pavel Novotný (*1976 v Liberci) je básník, hudebník, performer a pedagog. Jeho stěžejním tématem je experiment s mluveným slovem, zvukem, hudbou i obrazem, který opět důsledně rozvíjí i ve své nové sbírce Havarijní řád s ilustracemi a v grafické úpravě Jana Měřičky. V roce 2010 vydal básnickou sbírku Mraky, s příležitostným sdružením Voni nahrál CD Svět očima Monkikiho. Za radiofonickou kompozici Vesmír získal prestižní ocenění Prix Bohemia Radio 2010.

Tam za tou židlí

tam za tou židlí

jak je ta židle tak

tam v rohu di tam

tam za tou židlí

pod těma hodinama
tam v rohu di tam

tam za tou židlí

najdeš tam igelitku

tam a tu vem
tu vem

vopatrně

Vozejk

u mě von je nula je to
dyť von ani vozejk vlastní
ani vlastní vozejk nemá

dej na mý slova
dej na mý slova dej

ne abys mu pučoval
vozejk až ho uvidíš
ne abys mu pučoval vozejk
ne abys mu pučoval ten
vozejk až ho uvidíš
ne abys mu pučoval ten vozejk

dej na mý slova
dej na mý slova dej
jak mu pučíš vozejk
už ho neuvidíš ten vozejk
už ho neuvidíš už!

Do budoucna

Du	představ si že bys to jednou vzal za mě
	představ si že bys to jednou vzal za mě
když	přemejšlej o tom
volá	už cítím jak
du	věci se dávají
	do pohybu
musim	pomalu se to
když	láme už
	představ si že bys to jednou vzal za mě
teď když	přemejšlej o tom
vim	aby se věci
že	už daly už
musim	do pohybu
	aby se všechno
když	začalo lámat
volá	představ si že bys to jednou vzal za mě
už	pře-
říkám si	představ
du už	si že bys to jednou vzal za mě
	přemejšlej o tom
když	
volá	do budoucna

ztuhnu
a du

a du

Onanie
Jakub Šofar

Jakuba Šofara netřeba čtenářům Dobré adresy představovat, spolu s Pavlem Kosatíkem a Jakubem Tayarim patří mezi trojici zakladatelů tohoto časopisu a třináct let do něj přispíval svými články a recenzemi. Přesně před rokem se ale rozhodl, že stačilo, že už ho nebaví frckařit a sloupkařit a přicmrdávat ku větší slávě spisovatelů jiných a vrhnul se s plnou vervou na tvorbu vlastní. Výsledkem je pásmo střelných textů Blázen na hoře (Dybbuk, 2013) a nejnověji kniha Onanie. Překvapivě se tu autorsky spojil s literární historičkou Nelou D. Astonovou. Citace z děl českých i světových autorů na téma sebehany jsou zaklenuty důmyslně konstruovanou kupolí Šofarovy novely. Postmoderní Dekameron.

A návdavkem k tomu na straně 84, úplně mimo téma onanie, jaksi mimoděk, popsal Šofar co je literatura. Popsal to sice obrazně, přitom ale pregnantněji, než Umberto Eco: *Připadám si, jako když hodím pětikačku do automatu, z toho vypadne množství vět, ale co vlastně znamenají, na to si musím přijít já.*

(mš)

Každý to naše setkání bylo jako bohoslužba, to jsem si samozřejmě uvědomil až o něco později. Místo svěcený vody plzeň, já teda občas navíc nějakýho panáka. Utopenec jako tělo páně. Před kázáním zpověď, potom hraná pokora. Pokání si nejspíš každej odbyl doma, já teda rozhodně ne.

O osobních věcech se nemluvilo, občas jsem musel odpovědět na dotaz, co ve škole.

Tady ještě jedno vysvětlení, snad už poslední. Studuju, ještě pořád, českou literaturu na Palachově náměstí. Když to poprvé slyšeli, tak se začali oba dva strašně smát. Ale nekomentovali to. Můžu si vymyslet deset důvodů, proč jsem si to vybral a jakž takž tím proplouvám, ale v podstatě to byla protestní volba. Kvůli našim, hlavně kvůli fotříkovi. Ten docela dost čte, ale literatura jako věda, to ho děsně vytáčí. Pseudovědci! Co našel Roman Jakobson na Starém Bělidle! Kolik Seifertů se vejde na špičku nože! Byl Bohumil Hrabal dobrým komunistou? Cože? Že má literát svědomí? Řekněte mi to ještě jednou, asi jsem špatně slyšel. Nemá to být, že ho svědí na přirození? Tak takhle nějak. Aby byla informace úplná, fotřík je zcela obyčenej brkoun někde v nějaké zbytečné instituci.

Někdy na začátku tohohle roku, 2013, aby bylo jasno, kdyby to někdo nebyl schopnej odchytat, se mě zase Druhej jen tak mezi dvěma bloky zásadních obžalob tohoto světa zeptal, co je novýho na katedře. A já pitomec, jak jsem mladej, tak jsem blbej, mu říkám: Tak za prvé to už dávno není katedra, ale ústav.

Jo, ale to se čte o-ústa-f.

Čti si to jak chceš. A za druhý, už musím pomalu nahlásit svoje téma na diplomku. Tak si o tom tak přemejšlím.

Tak co kdybys chvilku přemejšlel nahlas, my si to rádi s Feldou poslechnem. Hodně rádi.

No, já mám takovej projekt ? a to začal Druhej rudnout ?, teda mám nápad, že by mě zajímalo, jak se pracuje s motivem svobody po roce 1989. Jako v český literatuře myslím.

Jo, ty myslíš svobodu v literatuře…

No, říkám odhodlaně, a přestávám bohužel kontrolovat celkovou situaci u stolu, že by tam byla obecná část a k tomu nějaká případová studie, na který bych…

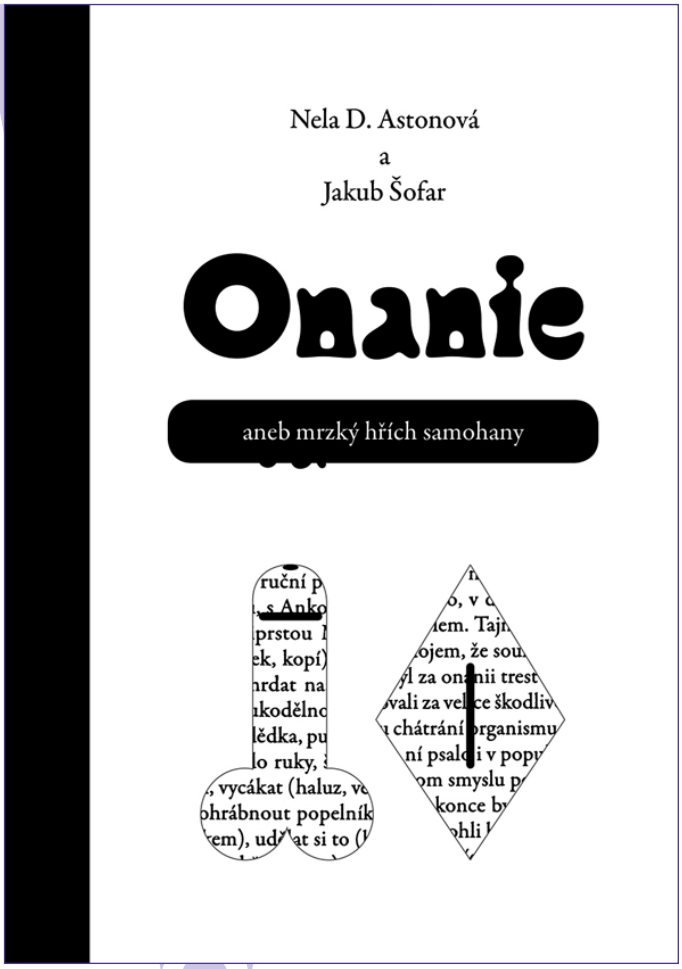
Tak obecná část a případová studie… o svobodě… Tak to běž s takovou sračkou rovnou do prdele. Přesně vím, jak to bude vypadat. Žvásty o svobodě jako filozofické kategorii, do toho nasereš těch dvacet povinnejch jmen, abys dokázal, že pracuješ s pramenama, pak sestoupíš o patro níž a nominuješ všechny literárněvědný a literárněkritický desetibojaře, do toho možná mrdneš Lacana, aby to rafinovaně vykastroval, možná Žižeka, Kostnickou školu a nějakýho místního oficiálního bořitele mýtů. A z navařenýho eintopfu vydestiluješ pár hypotéz vo úplným hovnu. Ani nechci slyšet, kterej šrajbr to odnese. Jestli ponoříš do těch sraček Jiřího Kratochvila, Jáchyma Topola, Emila Hakla nebo kdo tě probůh napadne. Naprostá většina podstatných jmen, který použiješ, nebude českých, a Máňa Nováková z Dolních Ptákojedů, která by si to měla za úkol přečíst, tak nebude vůbec tušit, která bije, a ještě si navíc užene předčasný klimakterium.

Začalo to ve mně bublat, ale Druhej máchl rukou ostře jako dirigent, ať stulím pysk.

Vznikne tak další nesmyslná, nepotřebná hovadina, na kterou se bude pár lidí odvolávat, až budou páchat zase svoje kraviny. Staneš se součástí toho kravskýho procesu. A klidně to tady večer celý zalepím, pokud se mejlím, že vedoucí té práce, i když se význam toho slova v tomhle případě rozchází s praxí, je profesor Bílek. Co, ty projektore?!

Jak to víš… o tom Bílkovi…

Protože to všechno do sebe zapadá. Svět je většinou předvídatelný. Inu Bílek: „V Barthesově pojetí je koncept smrti autora především odmítnutím konceptu konečného smyslu. Zmizení autora v tradičním pojetí (jako osobnosti/génia/autentického bodu původu) vyhlašuje ostatně o rok později i Michel Foucault: rozdíl však spočívá v tom, že Foucault jej ?pozitivně? nahrazuje pojetím autora jako funkce, jako konstruktu, který nám umožňuje řadit k sobě určité soubory textů na základě totožného označení jejich autorství. Barthes naopak akcentuje faktor absence, prázdnoty: ‚nikdo' v poli psaní je prostorem pro pluralitu čtení, jež nicméně nesměřuje k dosažení smyslu (odhalení ?tajemství? textu), ale k užívá-

ní si textu osvobozeného od smyslu...," brekeke, a tak dále. A tohle je ještě Bílek celkem smysluplnej. Víš, co ti chci říct... Diplomka má bejt přínosná i pro normální lidi, normální lidi mají rozumět, o co tady běží. S touhle nesmyslnou kabalou sice mudrcové dokazují svoji nadřazenost, ale to jsou nepravi mudrcové. Pravému mudrci musí všichni rozumět, i když bude říkat ty nejsložitější věci.

Ty seš teda strašně chytrej, jít proti proudu ... a pak nadávat lidem, proč do tebe vráží.

A to seš na velkým vomylu. Právě proti proudu je nutný jít. O tom to celý je. A nemusíš přitom vůbec nikomu nadávat...

Pak byla nezvykle dlouhá pauza, v níž bylo slyšet, že dejcháme jak koně po dostihu. A nikdo nechtěl začít. Protože to viselo ve vzduchu. Nebylo to dořečeno. Druhej byl evidentně nasranej, Felda rozhozenej a já bych snad ani radši nebyl.

A pivní hladinky v tom mezičasí byly spíš středníky a pak jen třemi tečkami.

No tak to nějak vymyslíme, řekl z ničeho nic Felda.

Taky o tom přemejšlím, kontroval Druhej, což mě fakt překvapilo.

Mám takovej nápad, pokračoval Felda. Musí to mít nějakej příběh. A tu literaturu, kterou si k tomu napíšeš, musíš opravdu přečíst. Musí to být založené na četbě a ne na přetahování se o názory někoho jiného na něco jiného.

Jo, to je dobrý, hučel Druhej, pokračuj. Zatím u mě dobrý.

U mě to teda bylo spíš špatný, protože jsem vůbec netušil, co ti dva tady hrajou za komedii.

Počkej ještě chvilku.

Tak jsme pili potichu plzně, který z nás musely bejt celý divoký.

Tak hele, řekl pak Felda a kejvl na mě. Viděl jsi film *Tři dni kondora*?

To jsem teda fakt neviděl ani nečetl, to je nějaká ornitologie?

Takovej americkej špionážní thriller. Mladej literární vědec jménem Turner pracuje v historické literární společnost, ale je to krytí pro CIA. Čtou tam brakovou literaturu, aby zjistili, jestli se nějaký historky až moc nepodobají skutečným akcím americkejch agentů. Jak je to dál, je v téhle chvíli jedno. Ve své době to byla pecka film.

Jo, s Redfordem v hlavní roli a von Sydow jako nájemný vrah. Točil to Pollack. Podle románu Jamese Gradyho *Šest dnů kondora*. Román pak u nás taky vyšel, tuším, že v roce 1983, doplnil Druhej. A já jsem ani nepochyboval, že tuší dobře.

A co s tím jako... to mám napsat místo diplomky nějakej spionážní scénář? Ale já nejsem na FAMU!?

Ne, žádnej scénář. To je jenom model. Představ si, že hlavní hrdina pracuje v nějaké organizaci při zamini, kde čte současné, do češtiny přeložené romány či povídky, které vyšly po roce 1989, a hledá tam všechny odkazy k České republice. A dělá z toho report pro ministra. Zprávu o tom, co si o nás myslí, co zažili, jak to vidí literární hrdinové. Jak byly skutečnosti, které autoři buď osobně u nás zažili, nebo je mají z vyprávění, nebo z médií, nebo si je prostě vymysleli, přetaveny do příběhu, do literatury. A ta zpráva, to bude tvoje diplomka.

Vůbec nevím, co to má bejt.

Kdybys byl pořádnej čtenář, tak si nutně musíš uvědomit, jak často se především Praha objevuje v třeba v severských detektivkách jako město, kde se dají sehnat holky, drogy nebo zbraně. V povedené knize Doktora House, tedy lépe řečeno Hugha Laurieho, *Obchodník se smrtí*, je Praha krysí díra, ze všech děr nejhorší. Naopak z debutu Richarda Masona *Tonoucí* vychází Praha jako pomalu nejpříjemnější město v Evropě. Takových dokladů je spousta, a nikdo to zatím nezpracoval. A ve spojení s tím příběhem by to mohlo fungovat.

To je fakt divný.

Co je na tom divnýho, začal se zase nasírat Druhej. Náhodou je to dobrej nápad, smysluplnej.

Ale diplomová práce nemůže bejt takhle napsaná!

To se teda mejlíš. Co takovej, a pak oba, aniž by se domluvili, vyhrkli: Kelman!

Fakt nevím, kdo je Kelman.

Protože nic nečteš, protože seš ťulpas, kterej bude raději opisovat pořád stejný věty, kterej si možná nesplete Blanchota s Batail-

lem a Deleuze s Derridou, ale jeho přínos pro tenhle stát, a to nejsem žádnej ukňouranej vlastenec, bude nula celá nula nula. Nic Kelman vydal román *Holky*, který vyšel česky v roce 2005, a je to vlastně jeho diplomka, kterou obhájil. Tři bohatý chlápci mají zálibu v nymfičkách, „čerstvý“ maso potvrzuje jejich status, jejich úspěch. Okolí to toleruje. A do toho jsou vhodně namontovány úryvky z Homéra, jak z *Ílias*, tak z *Odyssey*. Opakuji, je to původně diplomka.

Tak jo, ale já nemůžu znát každýho pošuka, kterýmu vyšla knížka.

A jak to, že ho známe my, kteří chodíme do práce a jsme zapojení do toho takzvanýho procesu uspokojování lidských potřeb, řekl Druhej, a ani se přitom nezačervenal. Jako že jsme taky pošuci? Takhle to myslíš?

Zase se mlčelo.

Dneska teda dostávám kouř, že jsem blbec nedržel hubu.

Je to dobrej nápad, řekl najednou Druhej. Dobrej, funguje to a neuráží ? ale, ale je to holčičina. To musí bejt trošku jinačejší rocknrol. Ale něco se mi motá v kebuli. Tak jdu pustit moč, to je pro mě jak pustit krev. A ty se neboj, všechno dobře dopadne.

Já se teda nebál... Vlastně jsem se bál, co si ten rapl na mě vymyslí. Jeho „že to dobře dopadne“ je totiž moje „že to špatně dopadne“. Felda neříkal nic. Ťukal si nějaký ty svoje minimalistický takty prstama o desku stolu. Jen se na mě občas podíval, jako kdyby mě chtěl varovat. Počkej, to budeš čubrnět. A taky že jo.

Druhej ještě než dosedl, začal ze sebe chrlit. Jak sv. Helena. Myslím sopku, ne bohyni.

Tak ab ovo. Nejdřív jsem v mozku zachytil profesora Vondráčka, jen takové motýlí máchání. Ale bylo to tam. Je to tam. Vondráček píše: „Člověk si vytvořil svůj svět hodnot. Genitál sám má hodnotu ambivalentní a vzbuzuje tedy chování ambitendenční. Je semeništěm frustrací, konfliktů hodnot, idolisací, paradoxních reakcí. Inter faeces et urinas nascimur. Ale lze říci Inter faeces et urinas amamus. Nejvyšší špína na jedné straně, nejvyšší hodnota na druhé straně. Jaká příležitost ke vzniku maladaptace, která může vést pólově k hororu nebo mysofii.“ Ono to s naší kauzou tak úzce nesouvisí, ale souvisí to s tou svobodou. A jak jsem si odvyprávěl při chcaní Vondráčka, tak mi hned naskočili jiní dva výtečníci.

Bohuslav Brouk ve svém textu *Onanie* jakožto světový názor píše: „Proklamovaná onanie je obnovením titanismu na vědecké bázi za obecně dosažitelných možností. Svoboda individua, již vyžaduje anarchismus, dá se takto lehce spojiti s nejautoritativnějšími požadavky statismu, týkajícími se nucené spolupráce ve prospěch celku, jež za těchto okolností stane se úplně samovolnou ve větší míře, než ji lze vynutiti. To vše je možné realizovati s malou námahou, vyžadující toliko senzibilně se vzdáti druhého pohlaví.“ Wilhelm Reich ve *Funkci orgasmu* zase: „Mládí trpí svými masturbačními konflikty. Zdraví nepoškozuje jen takové sebeukájení, které není zatíženo pocity viny. Mládí má právo na šťastný sexuální život za nejlepších podmínek. Dlouhodobá sexuální abstinence je určitě škodlivá. Patologické fantazie zmizí jen spolu se sexuálním uspokojením. BOJUJTE ZA TOTO PRÁVO!“

Poslouchal jsem ho, a nevěděl, kdo je tady blázen. I Feldu to nějak vyšouplo z jeho obvyklé ekliptiky.

Druhej ale jel dál, řval jak na lesy a byl spokojenej, jak to všechno vyřešil.

Je potřeba bojovat za to právo, za masturbační svobodu. Jestli má ta diplomka mít koule, a my jsme řekli, že má, tak budeš psat o zachycení onanie v literatuře. Naší, světové, takzvaně krásné i populární. O všech přiznaných i nepřiznaných honimírech a honimírách. Jo, to je vono!

A Felda se najednou úplně probudil, dostal čerstvou barvu, stoupl si, v rukách krígl a na celou reštauráciu zařval (tak rozjetýho jsem ho viděl poprvé v životě): Ruka ? erotický salon chudých. Ivan Martin Jirous!

A Druhej: Salvador Dalí. Velký masturbátor!

A Felda: Barbar Onan a Kofi Onan!

A Druhej: Socialistická antionanie: orgán honí člověka!

A oba se pak chytli kolem ramen a řvali: Hoň ho, hoň ho, neuhoň ho! Hoň ho, hoň ho, nedohoň ho! Hoň ho, hoň ho, nepředhoň ho! Stříkat!!!

No tak dobrý, tohle bysme měli, kulturní vložka je za náma, ale teď vážně.

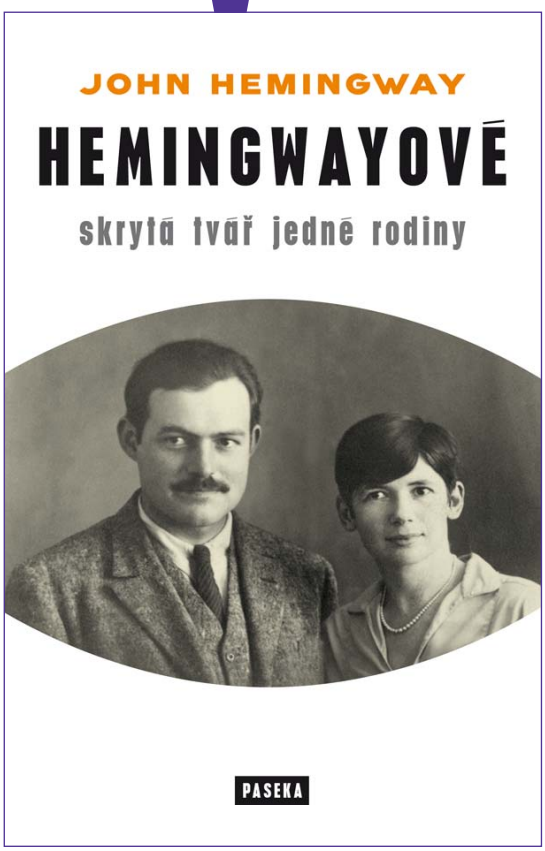
A Druhej se na mě divně podíval a říká: Ale tohle je vážný. Tohle je setsakra vážný. Tohle chce chlapa, aby něco takovýho udělal. A ty to uděláš, žádný kozy.

Nela D. Astonová a Jakub Šofar: Onanie aneb Mrzký hřích samohany (Dybbuk, 2013)

Literatura

Paseka v háji české literatury

John Hemingway Hemingwayové Skrytá tvář jedné rodiny

NĚKDY TO TAK PROSTĚ JE

Když bylo mému otci kolem dvanácti, Ernest ho jednoho dne přistihl, jak si zkouší matčiny nylonky. Ernest nic neřekl, ale tátovi bylo jasné, že je šokován. Měl ve tváři

naprosto zničený výraz plný hrůzy a zhnusení, ono „Bože, to ne!“ O pár týdnů později mi řekl: „Gigi, já a ty pocházíme z podivného kmene.“ [Gigi, vysloveno „džigy“, byla přezdívka, kterou Ernest používal pro Grega.] Pro někoho, kdo nosí matčiny punčochy téměř denně, to neznělo moc povzbudivě. Nejsem si jist, jestli by pomoc specialisty nějak pomohla, ale měli jsme to zkusit. Namísto vágních žvástů o podivném kmeni jsem měl kvůli tomu v mládí zřejmě za někým zajít. Ale když se na to nyní zpětně dívám ? a možná si domýšlím víc, než tam opravdu je ? ten výraz hrůzy v jeho tváři možná neznamenal jen „Co se to s tím chlapcem děje?“ Možná znamenal „Co se to děje s naší rodinou? Bože můj! On to dělá taky?“ On byl prostě příliš maskulinní na to, aby tomu uvěřil.

Jak jsem stárnul, často jsem se zamýšlel nad stejnou věcí. Jaké bylo spojení mezi otcem a dědem? Bylo Gregovo převlékání se do ženských šatů něco, co ho oslovilo v určité fázi života jako nějaký koníček či třeba získaná záliba ve skotské whisky nebo grappě, anebo v něm hrál roli dědičný či genetický faktor? Když jsem se táty ptal, co z toho má, řekl mi, že oblékat se jako žena mu pomáhá čelit stresu. Jako vědomý důvod se to zdálo dostatečně věrohodné a vzpomínám si ? bylo to asi rok poté, co jsem byl u něj v Missoule ?, jak jsem si říkal, že každý má svůj způsob, jak se s věcmi vypořádat. Někdo se dá na alkohol nebo drogy a někdo najde úlevu v náboženství, práci či rodině. Můj otec na to šel jinak ? kupoval si nylonky.

Poprvé, kdy jsem slyšel o jeho vášni pro ženské oblečení v roce 1982, kdy jsem na týden v létě přijel k němu do Bozemanu v Montaně. S Valerie byli stále ještě manželé a jemu se ji konečně podařilo přesvědčit, aby opustila Manhattan a přestěhovala se

do „Státu s velkým nebem“. Bohužel nepracoval v Bozemanu. Byl jediným doktorem okresní nemocnice v Jordanu ležícím na druhém konci státu. Každé dva týdny jezdil sedm set mil domů, aby byl se ženou a dětmi. Bylo to únavné a on říkal, že by mnohem radši pracoval v Bozemanu, ale že se mu nepodařilo sehnat tam práci. Jordan bylo malé město s pár obchody a bary, a pokud neměl člověk v oblibě venkovský život, nebylo tam moc co dělat. Spával v obytném přívěsu zaparkovaném za nemocnicí. Byl to samotářský život, ale být pryč z města a od manželky mělo své výhody.

Valerii manželova záliba v nošení ženských šatů vadila a v jednom rozhovoru ještě před vydáním svých vzpomínek dokonce uvedla, že když byl s ní, byl „normální“. Je možné, že se s předchozími ženami dopouštěl výstřelků a že si poté, co jejich vztah skončil, nechal chirurgicky změnit pohlaví, ale v době, kdy byli manželé, byl Greg chlap jako každý jiný. „Ani jednou jedinkrát jsem ho neviděla v ženském oblečení,“ řekla. V tomto ohledu nicméně otec nebyl nestálý a v jeho sklonech se nikdy žádné období odříkání nevyskytlo. Jeho zájem o „druhou půlku oblohy“ byl celoživotní a jako první mě o tom zpravil jeden z mých bratrů. Bylo to během mojí návštěvy roku 1982. Valerie s tátou byli zrovna na nějakou dobu mimo město a já měl klíče od Gregova bílého Subaru. Jednoho dne jsme se chystali zajet v Bozemanu do kina a já otevřel kufr auta a našel rtěnku.

„To je tvojí mámy?“ zeptal jsem se.

„Táty,“ odpověděl bratr.

„Táty?“

„Jasně,“ řekl nenuceně. „Obléká se jako ženská. Tos nevěděl?“ A já mu řekl, že ne, a on řekl, že to není všechno. Když je v Jordanu, tak si prý holí nohy a nosí paruky.

„Plus,“ dodal, „nemá rád fousy.“

„Nemá?“

„Ne.“

Připadalo mi to dost ujeté, ale na mém otci bylo koneckonců hodně věcí, které byly nekonvenční. Musím přiznat, že jsem ho v ženské podobě do té doby neviděl a něco jsem věděl jen z doslechu, nicméně nemohu říci, že by to změnilo můj názor na něj. Pořád jsem ho miloval a nadále pro mě byl otcem, i když trochu excentrickým. Po návratu do Los Angeles, jsem o tom řekl matce, ale nijak jí to neotřáslo.

„Jo, tohle!“ řekla. „Dělával to, když jsem za něj byla provdaná.“ Bylo to velké rodinné tajemství, o kterém ale, jak se zdálo, každý věděl.

Ernest sice synovo převlékání se za ženu rozhodně neschvaloval a možná se tajně trápil možnou genetickou podložeností takového chování; kdyby žil dostatečně dlouho, zajisté by ocenil důstojnost, kterou si Greg pod tlakem zachoval. Přibližně rok po mé návštěvě v Bozemanu tátu omrzelo převlékat se jen pro sebe a zůstávat v přívěsu zaparkovaném za nemocnicí, kde pracoval, takže začal jako Gloria či Valerie nebo pod jiným z ženských jmen, jež užíval, docházet do kovbojských barů v Jordanu. Když jsem o tom o dva roky později slyšel od missoulského soudce, který četl Gregovy policejní složky, nemohl jsem neobdivovat ryzí smělost jeho počínání. V Los Angeles nebo New Yorku mohl v síťovaných punčochách a na jehlových podpatcích přijít do baru a objednat si pivo kdokoli, ale udělat to v kovbojském baru v zapadlé díře v Montaně ? to teprve bylo *něco*.

„Víš, co je na tomhle státě skvělý?“ zeptal se mě jednou, když jsme se spolu autem vraceli do Missouly od jezera Flathead. „Volnost. Tady si fakt můžeš dělat, co chceš.“ Nebyl jsem si úplně jistý, že je to pravda, ale zdálo se, že je tam místo pro každého. Ať už byl člověk člen krajně pravicové domobrany, hippie, umělec, farmář či MUDr. Gregory H. Hemingway, pořád se vešel do kategorie přijatelných lidí.

Dne, kdy jsem roku 1985 dorazil do Missouly a spatřil nepořádek v otcově bytě, jsem také dopoledne zašel do banky nechat si proplatit šek, který mi nechal na kuchyňském stole. Bylo to v centru města a otevřená byla jen jedna přepážka. Když na mě přišla řada, podal jsem pokladní šek a průkaz totožnosti. Podívala se na mě a zeptala se: „Jste jeho syn?“ Řekl jsem, že ano a že jsem u něj na návštěvě. Byla to pohledná mladá žena lehce přes dvacet s dlouhými černými vlasy a pěknýma hnědýma očima.

„Vím, že doktor Hemingway žije sám,“ řekla, „tak to musí být rád, že vás tu má.“

„Jsem rád, že tu jsem,“ řekl jsem jí, zatímco odpočítávala padesát dolarů v pětidolarovkách.

„Je to velmi okouzlující muž.“

„Okouzlující?“

„Velmi inteligentní a sladký, ale? já?„

“Pokračujte, prosím.„

“A také hezký a, tedy?„ Zdálo se, že se jí nedostává slov. „Víte, on je?“

„Ano?“

„Jiný,“ dodala, a v tu chvíli mi bylo jasné, že to na ni zkoušel, buď pozváním na rande, květinami nebo možná dokonce žádostí o ruku. K něčemu došlo a mě to nepřekvapilo. I když kritizoval Ernesta, že byl hypermaskulinní, když přišlo na svádění opačného pohlaví, ke stydlivému začátečníkovi měl na hony daleko. Jako každý ne vždy dostal to, co chtěl, ale jeho kombinace inteligence, humoru a energie rozhodně uměla zapůsobit. Ženy ho měly rády a on měl rád ženy. Ani po chirurgické změně pohlaví nikdy neprojevil zájem o muže. Byl heterosexuál s jistou zálibou navíc ? jeho osobnost se dělila ve dví a obě části byly pro jeho povahu stejně zásadní.

V ženských šatech jsem ho poprvé spatřil 1. července 1985. Pamatuji si to, protože byl Den Kanady a já jsem se u něj v bytě koukal na televizi, kde v pořadu *Today* běžel rozhovor s kanadským velvyslancem. Bylo asi devět a já čekal, jestli se otec objeví, než se někam vyrazím najíst. Předchozího dne nepřišel po práci domů a já byl zvědavý, co se mu přihodilo. Jeho zaměstnání ve státní věznici v Deer Lodge nebylo moc zážívné, ale byla to práce a z Missouly to nebylo moc

daleko. Od rozhovoru s pokladní v bance uplynul týden a půl a já si už na život s Gregem skoro zvyknul. Ráno odjížděl do vězení a já trávil den procházením se po městě nebo jsem si v parku, na druhé straně říčky než byl jeho byt, četl knihu. Když přišel domů, obvykle jsme zašli do restaurace či bufetu na večeři. Greg rád jedl ve městě a ani jeden z nás nebyl žádný velký kuchař.

Měl jsem pocit, že se nám docela daří. Situace byla stabilní a dokonce se nabídl, že mi zaplatí magisterské studium na místní univerzitě. Řekl mi, že bakalář z dějin mi v životě k ničemu nebude a že musím myslet do budoucna. Evidentně chtěl, aby s ním někdo bydlel a staral se o něj, ale návrat do školy mě příliš nelákal. Vyššího vzdělání jsem měl po krk. Zároveň jsem nechtěl odmítnout a otrávit ho, tím spíš, že jsem měl v plánu pozvat svou přítelkyni Ornellu žijící v Ontariu. Byt byl dostatečně velký a město bylo pěkné. Ornellu jsem potkal v tramvaji v Miláně, když jsem se jednou večer vracel z práce. Její otec byl Ital a matka frankofonní Kanaďanka. Narodila se v severním Ontariu, ale od patnácti žila v Itálii, a když jsem ji potkal, bylo jí čerstvě dvacet.

Missoula je slovo indiánského původu a znamená „místo mezi dvěma řekami“. Leží na planině na konci průsmyku mezi nevysokými horami a já si byl jistý, že se Ornelle bude líbit. Říkal jsem si, že když otec nebude zrovna pracovat, mohli bychom zajet do Glacieru nebo do Idaha raftovat na Hadí řece.

Stejně jako Ernest, i můj táta byl velký fanoušek amerického západu. Jako kluk strávil hodně času v Montaně a Idahu a celá jedna kapitola jeho pamětí je věnovaná létu a podzimu roku 1940, kdy se svými bratry a otcem rybařili a lovili v Sun Valley. Pro něj to bylo zřejmě jedno z nejšťastnějších období života a při čtení jeho knihy jsem dobře chápal, že cítil potřebu podělit se o prožitky se svými dětmi. Kvůli tomu mě roku 1970 poprvé poslal do Ketchumu za svým bratrem Jackem, synem Ernesta a Hadley, který byl dobře známý ochránce přírody a zálesák. Jack mluvil plynně francouzsky a během druhé světové války pracoval jako špion pro OSS (nyní CIA). Seskočil v týlu nepřítele v okupované Francii, byl zajat a internován v zajateckém táboře v Německu. Velký dojem na mě udělaly jizvy po zásahu kulometem při seskoku, kdy přišel o část svalové tkáně v nadloktí. Když jsem se ho zeptal, jestli se někdy setkal s vojákem, jenž ho postřelil, Jack odpověděl: „Neměl jsem příležitost zeptat se, jak se jmenuje.“ Říkal to s úsměvem a poplácával mě přitom na zádech.

Pobyt u strýčka a ochutnávka jeho minulosti byly jakousi podstatou toho, co obnášelo být Hemingway – lov, rybaření a válečné příhody. Když jsem toho rána poprvé otce uviděl v ženských šatech, bylo to s touto tradicí v příkrém rozporu. Muž, který se na chvilku objevil v bytě, byl oblečen spíše než na lov na noční flámování ve městě. Greg měl na sobě blonďatou paruku, krémově bílé flitrové šaty po kolena a boty na podpatku ve stejné barvě. Třešňově červenou rtěnku měl rozmazanou a připomínal čtyřleté dítě, které se rozhodlo hrát si s matčinými šminkami. Vypadal překvapeně, nebo se tak alespoň snažil působit. Kdyby to chtěl udržet v tajnosti mohl se před návratem domů převléci někde jinde.

I kdyby jeho příchod nebyl připravený, zdálo se, že na úrovni podvědomí jde částečně o rekonstrukci onoho rána v dětství, kdy ho Ernest přistihl. Jediný rozdíl spočíval v tom, že tentokrát načapal otec v ženských šatech syna oblečeného do džínsů a trička s krátkým rukávem. Stejně jako Ernest jsem nic neřekl. A ani jsem za ním neběžel poté, co se vydal zpátky do auta, aby se zbavil paruky. Zůstal jsem usazen v křesle, zatímco kanadský velvyslanec ve studiu trpělivě odpovídal na otázky univerzitních studentů. Mezi Kanadou a Spojenými státy bylo v té době vše v pořádku, zato v Missoule se děly podivné věci.

Nevzpomínám si přesně, co se mi honilo hlavou, když zavřel dveře a odešel z bytu, ale věděl jsem, že se vrátí. Objevil se asi za patnáct minut. Paruku už neměl, v jedné ruce nesl tašku s nákupem a v druhé boty na podpatku. Přešel zelený koberec tak rychle a nenápadně, jak to jen bylo možné, a v očích mu přitom hrála směs kajícnosti se šibalstvím. Pomyslel jsem si, že vzhledem ke svému oblečení možná čekal, že ho pozdravím a zeptám se, kde byl anebo kdo či co inspirovalo jeho výběr garderoby. Měl jsem ale v hlavě prázdno, a tak jsem jen sledoval, jak prošel kolem televize a pak po špičkách stoupal po schodech do ložnice. Oholená svalnatá lýtka ho nesla do schodů a vypadal tak bezvýhradně mužsky, tak absurdně *neženský*, že jsem si říkal, koho se to probůh snaží obalamutit.

O pár minut později se vysprchovaný a oblečený do svých khaki kalhot a polokošile Lacoste sešel dolů. Zeptal se, jestli jsem snídal, a já mu řekl, že čekám na něj. Byl pracovní den a já věděl, že nestihne být v práci v čas, takže jsem mu navrhl, aby zavolal kolegům, že přijde pozdě. Řekl, že na tom nezáleží, že si bere den volna a že už tam dost možná nikdy nepůjde, a také že nešel.

Vyrazili jsme do restaurace, kde jsme si oba objednali palačinky. Sedl si vedle mě a přiznal se, že nalíčený, v nylonkách a ženských šatech se cítí lépe, že ho to uklidňuje. Řekl, že když člověk trpí manickou depresí, tak to funguje takhle. Zdvořile jsem souhlasil se vším, co řekl, i když v té době jsem toho o transvestitech či pohlavní obojetnosti v naší rodině moc nevěděl. Připisoval jsem to jednoduše výstřednímu chování.

Netušil jsem, že jak otec tak dědeček jako malí nosili dívčí šaty. Též jsem nevěděl, že když Ernest na večírku poprvé potkal Pauline a její setru Jinny, více mu imponovala Jinny – přestože byla lesbička a o dědečka nejevila pražádný zájem. Taktéž jsem neměl ponětí o tom, že Pauline kdysi navrhla, aby se dali s Ernestem ostříhat a nabarvit si vlasy stejnou barvou, a že Ernest jí vyhověl.

Jisté je, že kdyby mi tehdy bylo známo, jaká erotická předehra probíhala mezi dědečkem a jeho čtvrtou manželkou Mary Welshovou ? Ernest chtěl být jednou z jejích „holčiček“ ?, asi bych pojal jisté podezření. Během pobytu ve východní Africe Ernest do Maryina deníku 20. prosince 1953 napsal:

Vždy chtěla být klukem, a aniž by ztrácela cokoli ze své ženskosti, jako kluk i myslí. Pokud by to začalo být matoucí, doporučuji přestat číst. Líbí se jí, když jsem jejími holčičkami [sic], což velmi rád jsem; v noci děláme všelijaké věci, jež jsou potěchou pro ni a potěchou pro mne ? Mary nikdy nepocítila byť jedinou lesbickou touhu, ale vždy chtěla být klukem. Jelikož mě nikdy žádný muž nepřitahoval a mužské doteky kromě normálního španělského abraza nesu nelibě ? Maryino objetí, které pro mě znamenalo něco úplně nového, něco za hranicí zákonů kmene, bylo překrásné. 19. prosince v noci jsme si tyhle věci ujasnili a já nikdy nebyl šťastnější.

Ernest nebyl gay, a pokud vím, jako dospělý nikdy na veřejnosti nenosil ženské šaty, ale kdybych viděl onu stránku z Maryina deníku, rozhodně bych otce viděl v jiném světle. Už bych ho nepovažoval za rodinou odchylku od Ernestova chlapáctví.

Pro tátovo chování musely existovat důvody. Jako všichni ostatní, i on měl minulost, jež byla koláží osobní zkušenosti a lidí, kteří měli na jeho život značný vliv. Byl hodně synem svého otce, i když jsem o jejich značné podobnosti ještě nevěděl. Bylo tam přímá spojnice vedoucí do nitra Ernestovy obojetnosti, ale v Missoule jsem neměl potřebné nástroje, abych rozšifroval, co vidím.

Greg se rychle dostával do dalšího manického období a ve dnech po našem rozhovoru v restauraci začal být čím dál impulzivnější a vznětlivější. Musel jsem si dávat pozor na to, co říkám, neboť se dokázal rozzlobit prakticky kvůli všemu. Potřeboval se nutně pohádat a bydlení s ním bylo jako chůze po laně nad sopkou. Nevěděl jsem, jak dlouho to takhle vydržím a říkal jsem si, jestli své dívce Ornelle nezavolat, aby nejezdila. Asi o týden dříve jsem jí volal, že může přijet, ale nyní jsem si nebyl až tak jistý. I když se oblékal jako žena, dá se říct, že ho zajímal kdokoli pod třicet se dvěma nohama a dělohou. Její přítomnost by mohla zažehnout stelný prach jeho emocí.

Po troše rozvažování jsem se nicméně rozhodl držet se původního plánu. Asi týden před tím, než jsme měli odjet do Kanady a vyzvednout Ornellu, se můj táta pokusil nechat si v obchodě 7-Eleven proplatit šek bývalé manželky Valerie. Podepsal se jejím jménem, přičemž měl na sobě krémovou saténovou blůzu, vlněnou sukni a hnědou paruku, jelikož se domníval se, že takové ošacení mu dodá vzhled více než čtyřicetileté ženy v domácnosti. Zatkli ho, ale měl štěstí. Soudce, plukovník letectva v penzi, byl shovívavý a propustil ho s tím, že Montana doktory potřebuje. Greg ale zároveň dostal varování, že jde o poslední šanci. Příště měl jít do vězení a zůstat tam do té doby, než bude souhlasit s terapií. Zdálo se, že otec si vzal varování k srdci a následně se – alespoň nějakou chvíli – choval spořádaně.

Jeli jsme do Kanady, ale když jsme se na autobusovém nádraží Lethbridgi setkali s Ornellou, bylo mi jasné, že cesta zpět nebude příjemná. Greg se, buď vážně nebo aby mě provokoval, rozhodl, že se začne mé přítelkyni dvořit, a daroval jí kytici rudých růží s tím (poté, co jí políbil ruku), že si ji představoval přesně tak hezkou. Ornelle to lichotilo, ale já se nebavil. Naneštěstí to bylo čím dál tím horší nebo komičtější ? záleží na úhlu pohledu. Cestou do Missouly jsme projížděli národním parkem Glacier a poblíž jednoho průsmyku táta zajel ke kraji silnice a zastavil Nevím, jak vysoko jsme byli, ale všude rostlo luční kvítí, a Greg pro Ornellu natrhal kytici.

„Nevím, na co čeká,“ řekl Ornelle a podával ji svůj výběr včetně kořenů a hlíny, „ale jestli tě brzy nepožádá o ruku, udělám to já.“

Zuřil jsem, ale dokázal jsem se ovládnout. Popichoval mě na území, kde si byl jistý odezvou. Soutěžil se mnou, což ve vztahu k synům dělal často, ale tohle nebyl tenisový zápas. Můj paruku nosící a v ženských šatech chodící táta mi hodil rukavici a ptal se, jestli jsem dost chlap, abych si tuhle přitažlivou Kanaďanku udržel. Měl jsem se mu vysmát do tváře, ale byl jsem zmatený a nevěděl, jak se okamžitě zachovat. Otce jsem měl rád a ctil, ale nyní se snažil začít si něco s Ornellou. To není normální chování, řekl jsem si. Blížil se vrcholu manické fáze a instinkty mi naštěstí napověděly, že musím zachovat klid, ať se děje cokoli. Nakonec, poté co jsme opustili Glacier a projížděli kolem jezera Flathead, to zabalil. Dosáhl bodu, kdy jeho manické energii došlo palivo, usnul a spal zabořený do zadního sedadla až do Missouly.

Když jsem zajel na parkoviště, byl vzhůru a v bytě navrhl, abychom si někam zašli na jídlo. Já už jsem toho měl plné zuby, což jsem mu také řekl. Odešel. Znovu se objevil nazítří brzy ráno a zeptal se, jestli máme chuť jít do bufetu. Odmítnul jsem a tentokrát při odchodu třískl dveřmi. Pocítil jsem úlevu, že je pryč, a doufal jsem, že když se na chvíli projede, třeba se zklidní, dá se dohromady a budeme moci na vše, co se stalo, zapomenout.

Ale později jsem zjistil, že se v samoobslužné jídelně choval agresivně. Navzdory jasně formulovanému zákazu pověšenému u vchodu vešel dovnitř záměrně bez košile. Pokladní mu zdvořile řekla, že bude muset odejít, načež se otec začal hádat a vztekat a prokopl sklo vstupních dveří. Zbytek dne jezdil po městě a snažil sem najít místo, kde by mu proplatili šek na pět tisíc dolarů, který obdržel z otcovy pozůstalosti. Vrátil se kolem půlnoci, kdy jsme už s Ornellou spali.

Nazítří ráno byl zatčen. Přišel nahoru do ložnice s tím, že dole čeká policista a že

musí jít. Šeptal, protože nechtěl vzbudit Ornellu. „Ozvu se," řekl a já ho sledoval, jak jde z domu k policejnímu autu na parkovišti.

Soudce mu v souladu s předchozím slibem sdělil, že zůstane ve vězení, dokud se nerozhodne podstoupit psychologickou terapii v Butte. Otec oblečený do předepsané oranžové kombinézy, kterou nosili všichni vězni, odmítl uznat pravomoc soudu a posílal soudci naškrábané vzkazy, že jestli ho nepustí, vyhodí ho. Soudce se usmíval, ale mezi potáhnutími z cigarety mu oznámil, že má jeho nesmyslů dost a že volba je jasná.

Hovořil jsem potom se soudcem před soudní místností.

„Johne," řekl, „váš otec není gay." Byl si tím jist a chtěl, abych to věděl. Četl policejní záznamy z Jordanu a chtěl mu poskytnout potřebnou pomoc. Greg dva týdny odolával, ale pak kapituloval a souhlasil, že pojede na kliniku. V té době jsem s Ornellou tábořil v lese za městem. Neměli jsme peníze na nájem, a když byl táta ve vězení, byli jsme donuceni byt opustit. Postavili jsme stan nedaleko řeky, v níž jsme se myli a nabírali vodu na vaření. Byl tam naprostý klid a v noci jsme ležívali venku na mýtině a dívali se na hvězdy. Když Grega po nějaké době na pár dní pustili z kliniky, vrátil se do Missouly a já ho odvezl na tábořiště.

„Tomu říkám žití," pronesl, když jsme spolu seděli u řeky. Byl klidný, jelikož manická perioda konečně skončila. „Ani nevíte, jaké máte štěstí."

Věděl jsem, že myslí na svého otce a na jediné období, kdy jeho život plynul nerušeně.

Reflex

Ostravský barometr – postřehy z Os-tra-va-ru

Adéla Vondráková

Počasí koncem listopadu nebývá nejlepší, ale divadelníkům, kritikům, studentům divadelních věd a příbuzných oborů a mnoha dalším podezřelým existencím to nedělá starosti. Tou dobou se totiž shlukují v ostravských divadlech a klubech a rokují o inscenacích předchozí sezóny. Letošní ročník *Ostrava-ru* nesl pořadové číslo sedmnáct a přinesl svým divákům různé druhy divadla – divadlo dobré i špatné. Je jasné, že se velké divadelní domy potýkají s trochu jinými problémy, než menší scény, ovšem kvalitativní rozdíly mezi ostravským národním divadlem, Komorní scénou Aréna a Divadlem Petra Bezruče, byly až překvapivé.

Národní divadlo moravskoslezské představilo šest inscenací, čímž poskytlo divákům poměrně reprezentativní vzorek svého repertoáru. Ze zhlédnutých inscenací je jasné, že se ostravské národní divadlo snaží nabídnout svým divákům široký výběr – od současné dramatiky reprezentované inscenací hry *Slož mě něžně* irského dramatika Billyho Roche, přes klasiku v podobě Shakespearova *Snu noci svatojánské*, po komedii Jeana Anouilha *Pozvání na zámek*.

A zde hledejme počátek všech problémů, se kterými se inscenace NDM potýkají. Tak jako se snaží celé NDM zavděčit co nejširšímu spektru publika svým repertoárem (což je vzhledem ke konstituci tohoto čtyřsouborového divadelního kolosu pochopitelné), snaží se zavděčit i v rámci jednotlivých inscenací. Peter Gábor nic neriskuje ani jako umělecký šéf ani jako režisér. Ve svých režiích sází na jistotu v podobě osvědčených, líbivých a nicneříkajících klišé a plytkém humoru, což vede k celkové povrchnosti inscenací. Nejvyšší mírou jeho odvahy zdá se pak využití silného, třeba i potenciálně kontroverzního texu, který už ale není dále rozpracován, jeho kontroverze není odkryta a celkově se zdá, že záměrem je spíš pečlivé utajení jeho základních kvalit. Kupříkladu ve *Smrtihlavovi* získal Peter Gábor silnou oporu v textu, kterou nevyužil víc, než jako základní kvalitu inscenace, kterou netřeba dále rozvíjet. Z mrazivě groteskní hry Martina Walsera tak vytvořil inscenaci, která vyšumí už při čekání ve frontě u šaten. Horší ovšem je, že on ani ostatní tvůrci nepovažovali za nutné hru s ostře specifikovanou tematikou (nacistická minulost jedné generace) adaptovat pro české jeviště – tedy nějak dramaturgicky zdůvodnit, proč by se měla týkat dnešního českého diváka. Takový konstitutivní problém inscenace vznikající přímo u jejího zrodu pak už nemůžou zachránit ani vcelku slušné herecké výkony a potenciálně zajímavá scénografie, která ale bez režijní a dramaturgické práce postrádá smysl, působí nadbytečně až směšně. A tak se celý potenciál hry vytrácí a divák po odchodu z divadla nezaznamená větší katarzi než po spuštění automatického čtení na své digitální čtečce. Ostatně podobný problém lze zaznamenat i u inscenace Janusze Klimszy *Slož mě něžně,* která se také opírá o kvalitní, ale na jevišti nepříliš rozvinutý text. *Slož mě něžně* se navíc nehraje na velkém jevišti, ale ve zkušebně, což vede k očekávání nějakého experimentu, nebo alesoň něčeho snad ne úplně všedního. Jenže opak je pravdou a inscenace je nemastná, neslaná, navzdory prostoru a možnostem dramatické předlohy se drží u zdi. Abych se ale vrátila k tvorbě Petera Gábora, který na letošním *Ostravaru* ovládl jeviště NDM drtivou převahou čtyř inscenací ku dvěma – o prvním představení *Ostravaru* do Ostravarského zpravodaje jeho šéfredaktorka Dominika Široká napsala: „Tento až gyčovity závrat svätojánskej noci sa šak nepokúša vybočiť z čítania hry ako naivnej rozprávky plnej povrchnych typov, ktorá aténsky les premieňa na divadelné akvárium ležérne plávajúcich farebnych rybičiek. Ještě týž den shlédnuté *Pozvání na zámek* se neslo na podobné vlně jakožto pseudomodernizovaná komedie plná barevných kostýmů, světel a zrcadel, které spolehlivě utlumili veškerý potenciál hry. A dojem evidentně nezlepšila ani poslední Gáborova inscenace na *Ostravaru Balada pro banditu,* když se o ní ve zpravodaji opět od Dominiky Široké dozvídáme, *že* „maskuje povrchnosť veľkolepou výpravou“. Tato poznámka mne ale přivádí opět k inscenaci v režii Janusze Klimszy – tentokrát k *Tristanovi a Isoldě,* která se nápadně podobá návštěvě jakéhosi muzea jevištní technologie doplněné výstupy historicky oblečených herců prezentujících ve svých replikách tu nejryzejší podobu patetického heroismu. Právě ono *maskování povrchnosti velkolepou výpravou* se zdá být hlavním znakem všech inscenací prezentovaných na *Ostravaru*. Nevěřím, že laxní režie, která se snad v obavě z neúspěchu drží zkrátka a snaží se schovat v lepším případě za jméno dramatika, v horším za audiovizuální zmatek, režie ignorující základní divadelní principy, jako je například adekvátní zhodnocení dosti rozdílných možností členů souboru, může přinášet uspokojení komukoliv ? ať už náročnému nebo nenáročnému divákovi. A tak si nejsem jistá, zda záměr nenaštvat publikum a držet se domněle pevných bodů vyšel. Chyba není ve vhodném výběru titulů, ačkoli v případě Gáborem už potřetí inscenované *Balady pro banditu* by se daly do konce i o tomto tvrzení vést spory. Jsem přesvědčena, že i zarytí odpůrci loňského *Ivanova* si na tuto důkladně diskutovanou inscenaci museli po letošním ročníku nostalgicky vzpomenout. Národní divadlo moravskoslezské totiž letos na *Ostravaru* neukázalo nic víc, než zoufalou touhu po divácích a nedostatek jakýchkoli uměleckých ambicí.

Jenže repertoár *Ostravaru* letos jako by kopíroval pohyb hodnot na barometru – chvíli sněžilo, chvíli pršelo a chvíli svítilo slunce. A metaforické slunce zářilo nad oběma malými scénami – Komorní scénou Aréna a Divadlem Petra Bezruče. Aréna zahájila svou účast na festivalu inscenací Gogolových *Hráčů*. Ti jsou sice klasickou činohrou, ale vymykají se uhrančivými hereckými výkony zejména Alberta Čuby a Marka Cisovského a v neposlední řadě také přesnou režií Ivana Krejčího, kladoucí důraz zejména na přesný timing jednotlivých situací. Výsledkem je zábavná smršť režijně důkladně propracovaných scén, jejichž humor baví, nevyčerpává se, ani neopakuje – a nejde jen o slovní humor zakotvený už v textu, ale také o humor plynoucí z fyzických akcí. Jestliže jsem NDM vyčítala nedostatečné rozvíjení inscenovaných textů, v Aréně si na toto stěžovat nemohu. První festivalový den končil

inscenací Ivana Krejčího taktéž z Arény *Dezertér z Volšan*, což byla od organizátorů dobrá volba, vzhledem k pokročilé hodině (začínalo se ve 22:00). *Dezertér* má jednoduchý fraškovitý děj, který se inscenátoři rozhodli ozvláštnit prvky kabaretu s jednoduchým, ale dobře padnoucím humorem. Obě tyto inscenace jsou ukázkou toho, jak lze umně balancovat mezi diváckým úspěchem a uměleckými ambicemi. Do trojice k nim by se dal přiřadit i *Můj romantický příběh* tentokrát v režii Daniela Špinara v Divadle Petra Bezruče. Inscenace nese podtitul *singles groteska*, což poměrně přesně vystihuje její obsah – sledujeme příběh Toma a Amy, třicátníků, kolegů z práce, kteří se řízením spletitých okolností sbližují. Nejdříve nám je tento příběh představen z *jeho* úhlu pohledu a pak i z *jejího*. Pod komediální slupkou, která osloví skutečně široké publikum, se ale skrývá i hluboké, možná až existenciální téma – hledání životního partnera a nepříliš pozitivní vyhlídky na jeho šťastné nalezení v současném světě. Ačkoli se tato inscenace zdá jako typická oddechovka, bez ambicí na hlubší apel, opak je pravdou. Všechny tyto inscenace jsou ale určitým druhem kompromisu mezi publikem a tvůrci ? do většího risku se inscenátoři pustili ve zbývajících festivalových představeních. Za Arénu jsou to *Ženy a Panenky a Ruská zavařenina*. Od Bezručů pak *Král Lear* a *Pěna dní*. *Ruskou zavařeninou* v režii Ivana Rajmonta navázala Aréna na sérii svých čechovovských inscenací. Současný text jasně se odkazující zejména k Čechovovu *Višňovému sadu* se však až nápadně podobal výpravou předchozím čechovovským inscenacím, které mohli diváci shlédnout na festivalu loni. Společně s *Ženami a Panenkami* Viktorie Čermákové s dominující vizuální podobou, která však na rozdíl od inscenací NDM slouží celku, symbolizují pro mne tyto dvě inscenace riskantní krok do prázdna. V první řadě vznikají pod režií výrazných režijních osobností, s kterými se pojí určité očekávání, pak také proto, že vyžadují silný vklad diváka. Nepochlebují mu - naopak vyžadují určitou míru zaujatosti tématem a ochotu přemýšlet nad předváděným děním. Nejvíce zřetelné je to právě u inscenace *Ženy a Panenky*, která přivádí diváka do ženského světa, neustále konfrontovaného s *domnělým* ženským světem ? světem panenek. To je bezpochyby téma, které bezprostředně oslovuje zhruba polovinu populace, ovšem samo o sobě by mohlo svádět k povrchnosti a stereotypům. Inscenace mu však dodává i ironizující notu, zachycenou právě onou výtvarnou stylizací. Vzniká tak odvážná inscenace, která pravděpodobně nenechá diváka chladným - buď ji bude milovat nebo nenávidět. Opačným případem je *Král Lear* v Divadle Petra Bezruče. Od režie Jiřího Pokorného si mohli mnozí slibovat nějakou divadelní bombu, ale žádný průlom se nekonal. Bezruči se sice rozhodli opustit tradiční kukátkové jeviště a posadit diváky do dvou protilehlých hledišť, jiný zásadní posun oproti zaběhnutým tradicím jsem však nezaznamenala. Nicméně, mé očekávání inscenaci znatelně uškodilo, protože jinak bych pravděpodobně odcházela z divadla spokojená – starý dobrý *Král Lear*, jen trochu málo v dnešním kabátku. Oproti tomu *Pěna dní* je inscenace, která přináší vše, po čem jsem na *Ostravaru* pátrala – nový neokoukaný text, rozpracovaný v inscenaci, kde není nic nahodilé. Režisérka Anna Petrželková se rozhodla snovost a básnivost předlohy přenést na divadelní prkna pomocí vizuálních vjemů, a posílila tak divadelnost inscenace. Žádná forma realismu tu nemá prostor, nahrazuje ji něžná ale všeobjímající stylizace. A tak divák musí přistoupit na hru, musí nejen přijmout fakt, že ve vaně se dá bruslit, ale musí přijmout i jeho stylizované jevištní ztvárnění. Zdá se, že menší ostravské scény mají přesně opačný přístup k tvorbě než NDM. Využívají texty jako prvotní impulz k tvorbě, čemuž odpovídá i složení repertoáru. Stejně jako je *Dezertér* pouze kostrou, na kterou se dá navěsit to hlavní ? tedy kabaretní rámec, je jí i *Pěna dní* a ostatní inscenace. I když se tato divadla pouštějí do inscenování textů, od kterých si zřejmě slibují kasovní úspěch, neslevují ze svých standardů.

Záměrně jsem vynechala inscenace hostů festivalu, ačkoli kabaret *Jubilejní od pol lení*, vzbudil intenzivní diskuzi v kuloárech. Nezdá se mi však správné řadit ve výčtu a zhodnocení tyto inscenace k ostatním, které pocházejí ze zavedených ostravských scén s určitou inscenační tradicí a zodpovědností nejen vůči divákům ale například i vůči grantovým komisím. Nerada bych také, aby tento článek vyzněl černobíle, protože ani zdaleka nelze říci, že v NDM je vše špatně, kdežto v Aréně a u Bezručů jsou věci dokonalé. Každá z inscenací by zasloužila podrobnější rozbor, který by dokázal přesně odhalit nejen její nedostatky ale i její kvality. Myslím však, že na letošním *Ostravaru* bylo možné sledovat určité tendence současného českého divadla, které z velké míry snad ani nejsou uměleckou volbou, jako spíš existenční nutností. A přestože se prozatím zdá, že nad některými scénami je nebe zatažené, počasí se může změnit z hodiny na hodinu, a tak nezbývá než se vydat do Ostravy napřesrok znovu s novým očekáváním a stejnou zvědavostí. I když napříště si asi raději vezmu deštník.

Reflex

Krev na onom světě Jiřího Veselského

Ukázku z této knihy jsme otiskli v loňské Dobré adrese číslo 7, a ačkoliv se Jiří Dynka ohrazuje, aby byl nazýván experimentátorem, opakovaně se pouští do projektů na české poetické scéně nevídaných.

S Jiřím Veselským se Dynka osobně velmi dobře znal, opakovaně za ním jezdil do Kyjova a dokonce spolu navštívili i fotografa Miroslava Tichého. Že se nyní všichni tři scházejí v jedné knize, to má své opodstatnění a rozhodně nejde o módní surfování na vlně zájmu o tyto kyjovské podivíny.

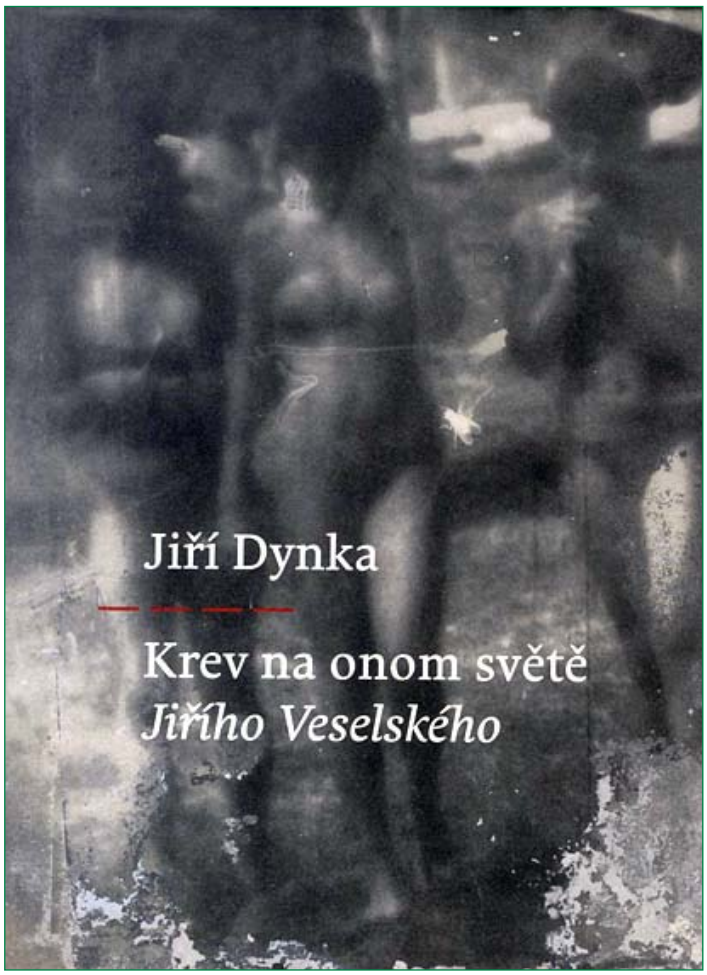
Kromě osobního setkávání udržovali Dynka s Veselským v rozmezí let 1998–2002 i čiperný kontakt korespondenční. V roce 2012, tedy osm let po Veselského úmrtí, se Dynka rozhodl dopisy seřadit a při jejich probírce si uvědomil, že se v každém z dopisů vždycky dominantně vyskytuje nějaká dívenka.

Dynka vytvořil imaginativní portréty těchto dívek vyvstalých z dopisů, druhou polovinu sbírky tvoří Veselského dosud nepublikované básně, které byly k některým dopisům přiložené do obálek.

Tady je ovšem třeba se vzepřít tradovanému mýtu a říct, že Veselský nebyl básníkem, obsese tohoto sexuálně neukojeného nešťastníka jsou snad interesantní jako kuriozita, jeho tvorba nicméně spadá zcela zřetelně do kategorie mašibl. Ze sbírky Krev na onom světě udělal sbírku básnickou až Jiří Dynka. Zaprvé tím, jak přetransformoval zvolený písemný materiál a především netradičním koncepčním rozvržením sbírky. Pro tohle se vyplatí ji koupit a přečíst a zařadit si ji do knihovny.

Michal Šanda

Jiří Dynka: Krev na onom světě Jiřího Veselského. Obálka a ilustrace Miroslav Tichý, vydalo Druhé město, 2013

Reflex

Klášterní kronika z půli věku devatenáctého

Přiznám se bez mučení, že mne nad recenzovanou knihou jímal dvojí a protikladný pocit. Na jedné straně jsem od ní – více od autora než od editorů a komentátorů – čekal více umění literního, snahu o osobitější (možná i kontroverzní) formulace spolu s úsilím o objevné podání či něco, co bychom mohli zváti podstatným vkladem neb průsakem pisatelovy osobnosti do textu. Doba sepsání a prvního vydání spisu podepsala se však na tomto jakousi věcnou střízlivostí podání, jež se více opírá o listinná svědectví než invenční interpretaci těchto.

Na straně druhé jsem však kdesi ve spodních vrstvách sepsaného shledával poslední ještě živé výhonky baroku (o nichž viz dále): a právě tiché a vytrvalé soupeření mezi odcházející a rodící se epochou, kteryžto svár nutí k přehodnocování dosavadního a k úsilnému dobývání si nového místa ve světě onu instituci, k níž autor patří, vybavuje text jistým půvabem. – Především jsem si ale uvědomil, že mám před sebou jeden z nejpečlivěji edičně připravených svazů, které mi v posledním čase přišly pod ruku. Aniž takovéto *kritické* vydání přestává proto býti *čtenářským:* doprovodné metatexty nás prototextu nevzdalují a tento nezastiňují, ale nás k němu přibližují uhlazujíce stezky. I sluší se nejen Ondřeji Koupilovi, ale také Josefu Šrámkovi, Anselmovi Skřivánkovi OSB, Zdeňkovi Lochovskému, Dušanovi Foltýnovi a Martinu Mádlovi vděčně poděkovat.

Totiž za péči, již věnovali kratšímu ze dvou textů, v nichž se Jeroným František Růžička OSB (28. 1. 1794 Týniště nad Orlicí – 25. 11. 1884 Broumov), historograf dvojkláštera broumovsko-břevnovského, gymnazijní profesor, emeritní převor broumovský, čestný konzistorní rada v Hradci Králové a tamtéž i biskupský notář, usiloval - s výhledem na jeho současné poslání – vylíčiti osudy svého štiftu. Tento byl původně sepsán latinsky (1845) a následně přeložen do češtiny (1846–1847; patrně Václavem Michalem Pešinou) a otištěn v Časopise pro katolické duchovenstvo pod názvem Dějepis kláštera břevnovského a broumovského.

Přestože založením (993) i místem stojí na místě prvním, ocitá se tehdy klášter břevnovský ve stínu své *dcery*: opat dvojklášteří a většina bratří sídlí tehdy v Broumově (místě s lepším zázemím materiálním a silnějším potenciálem duchovním; kláštěře vzniklém zřejmě v roce 1213). Pro obé pak platí potřeba vyrovnat se jak s někdejšími josefinskými reformami, tak s ekonomickými, politickými, společenskými a intelektuálními změnami

v průběhu 19. století, jež ve svém důsledku vedou k zániku jedněch a osamostatnění druhých někdejších jejich součástí (Police, Rajhrad), k zániku institucí jimi spravovaných, ku změně vztahu mezi klášterními poddanými a štiftem, k proměně zaměření a funkce jak jednotlivých klášterů (toto a podobná díla možno též vnímat jako součást boje o prestiž mezi tehdy u nás existujícími benediktinskými opatstvími), tak i benediktinského řádu vůbec (v rámci tehdy v církvi fungujících řeholí).

Spisek Růžičkův (provázený později důkladnějším podáním německým z roku 1873; česky zatím nevydaným) je tudíž pohledem do minulosti zaostřeným ku přítomnému a do budoucna. Vyjadřuje jaksi mimoděk stav dobového bádání historického (řekněme: předpozitivistického): neodmítajícího ještě ani listinná falza (podle vzoru: co je psáno – to je dáno; nebuďme však k Růžičkovi kritickými přespříliš a připomeňme si Palackého chutě využívajícího ve svém podání texty Rukopisů). Zde se právě projevilo ono dědictví barokní; navíc se sluší spolu s komentátory svazku přiznati, že listinná falza mnohde toliko petrifikují předchozí (nezaznamenanou? ztracenou?) tradici. Základem významu i práva je pořád ještě starobylost. A když už jsme u (výše slíbeného) baroka: druhým z jeho odkazů jesti ukotvení žánrové: Žádný *dějepis*, ale popravdě – klášterní *kronika (vedená rok za rokem)*. Nová doba se však už hlásí tam, kde se pisatel odmítá k určité osobě a události vyjádřiti proto, že nemá dostatek pramenů a sám neodvažuje se věci domýšleti (řekněme: nechce svůj text *beletrizovat*).

S přibližováním se autorově současnosti přibývá však s hodnověrnými doklady také na délce textových pasáží, s naléhavostí sdělovaných faktů těch těxtových úseků, jež můžeme už pokládati za sui generis výklad (*nedemokratické* vedení kláštera jinak úspěšně broumovský klášter budujícím opatem Zinkem; reakce na události války třicetileté i několikerou vzpouru klášterních poddaných a pod.). Textem proniká nemalé vnitřní zaujetí citové (citujeme pasáž líčící stavovské povstání a jeho projevy tam, odkud vyrůstají jeho kořeny: jednou z příčin rebelie byl totiž spor o to, zda mají nekatoličtí klášterní poddaní právo vystavěti sobě kostel a po své vůli dosazovati tam kněze): „Bolestí nad odpadlictvím broumovských měšťanů, úzkostí pro oloupení kláštera a rozprchnutím tak šetrně vychovaných řeholníků překonán, zemřel opat Wolfgang dne 7. září 1619 v Domašově v Moravě u vyhnanství."

Tu si dovolím provokativní zmínečku *bei seite*: Jsou-li pobělohorským katolíkům vyčítány konfiskace majetku strany protivné, dlužno připomenouti, že stejně se před osudovou pro ni bitvou chovala domněle tehdy silnější strana podobojí. A pobělohorský úpadek *Koruny české?-* je (pro někoho) paradoxně dobou rozvětu kláštera broumovského a obnovy toho břevnovského (zničeného někdy tolik adorovanými husity: „S klášterem břevnovským zahynulo mnoho pramenů historie vlastenecké a klášterní. Po 300 let ležel klášter v daleko široko rozlehlých zříceninách…"). Pokud pravdu, tedy: padni komu padni.

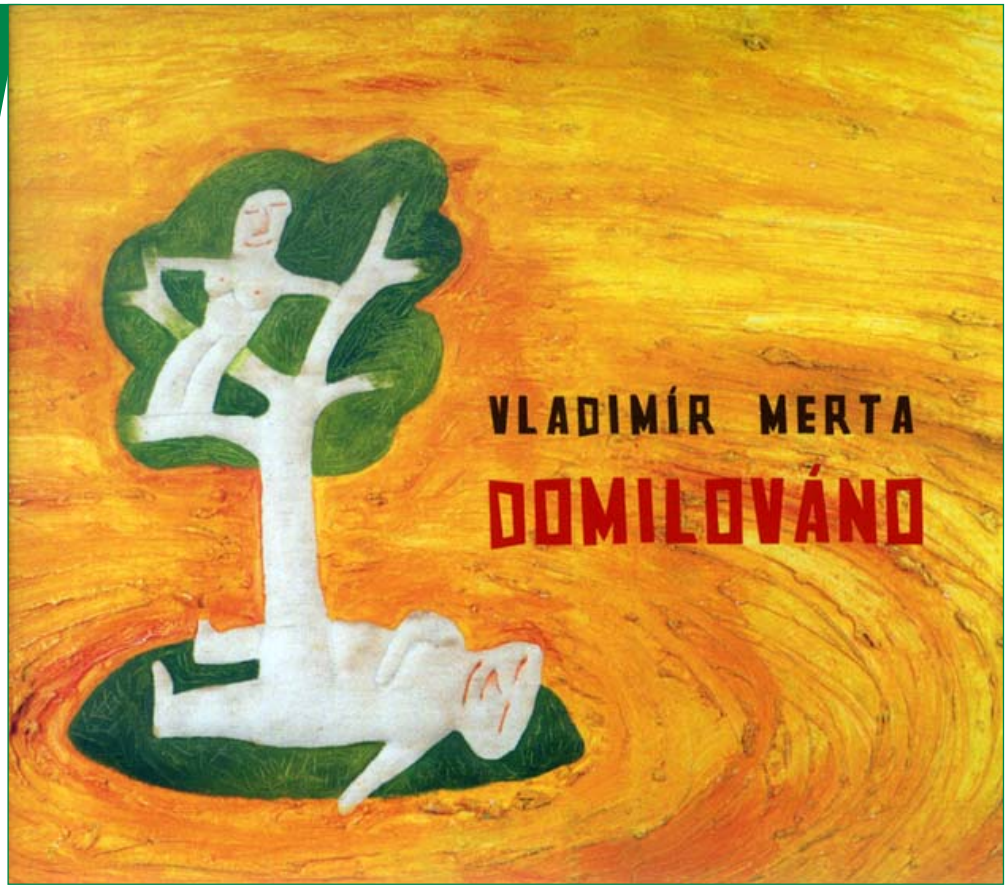
Růžičkovi bychom snad mohli vyčísti, že se jen málo zmiňuje o současném tehdy stavu dvojklášteří a jeho postavení v rámci nově se konstituující české společnosti věku devatenáctého: Pro Růžičku patrně v societě spíše územně než jazykově české.

Nicméně nakonec velmi oceníme nové zpřítomnění snahy klášterního historiografa „oživit slovem… tradici benediktinského opatství břevnovsko-broumovského, jak se jevila ‚zevnitř', tedy ve vlastní mnišské komunitě před více než sto padesáti lety." Knize na půvabu velmi dodávají jak dobovou patinu si uchovávající čeština původního překladu, jejíž mollově intonovaná souvětí obsáhnou začasté celý (k jednomu roku klášterních dějin se vížící) odstavec, tak také nadmíru bohatý ilustrační doprovod zvolený z výtvarných děl provázejících historii štiftů. – Z čehož nad míru zřejmo, který že z mých pocitů nakonec výrazně převážil!

Ivo Harák

Jeroným Růžička: Dějepis kláštera břevnovského a broumovského, Benediktinské arciopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, Praha 2013, 1. vydání v této úpravě, náklad a cena neuvedeny, 240 stran

Reflex

Domilováno

V minulém čísle Dobré adresy jsme recenzovali knihu Mimo čas, souborné a autorizované vydání písňových textů Vladimíra Merty. Neuplynul ani měsíc a po knize přišlo nakladatelství Galén s fungl novým CD této nepřehlédnutelné osobnosti tuzemské kultury. Nezbývá než souhlasit s hudebním publicistou Ondřejem Bezrem, který na iDnes napsal: *Vladimír Merta je bezpochyby gigant českého písničkářství, o pomyslný trůn první generace, která vstoupila na scénu v 60. letech, se dělí s Karlem Krylem a Vlastimilem Třešňákem.*

My, kteří jsme v mládí putovali po klubech a donekonečna si pouštěli chrchlající kazety zn. Emgeton s kdovíkolikátou kopií alba P.S., máme Mertu neodmyslitelně spojeného s chytrými texty a krajkově křehkou kytarovou virtuozitou. Současné CD Domilováno je ovšem z jiného soudku, je zvukově plnokrevné a přepestré.

Nahrávka vznikla jako záznam živého natáčení ve studiu Jámor ve dnech 22.–25. července a 23. září. Ještě při natáčení Mertovu sólovou kytaru rozhojnili Josef Štěpánek a Jan Štolba o do-

táčky saxofonu, udu, banja, mandolíny a foukací harmoniky. Vokály dotočil 1. října sbor Doubravánek. Při samotném natáčení se sešla úctyhodná sestava: už zmiňovaný Vlastimil Třešňák, Ondřej Konrád, Radúza, Aneta Langerová, Lenka Dusilová, Petr Malásek, Robert Křesťan, Wabi Daněk, Bohouš Josef, Petr Linhart nebo nedávno zesnulý Pavel Bobek.

Sám autor o albu říká: *Výběr písní je víceméně náhodnou směsí textů, které si našly svůj obrys v hudebníkově slábnoucí paměti. Pokud vás nepobouří návod k poslouchání, držte se představy mladého jinocha, který si dodává důležitosti tím, že si na svá bedra nakládá starosti jiných. Jen by se jich k stáru ještě rád zbavil, předstíráním laskavého laskání lések nedomilovaných. Zkrátka řečeno: když už nám to nemiluje, nebásní, nezpívá – co zbývá? Vydat se na vratkém člunu života nazpátek, proti proudu času. A ve vratkých brankách zpěněného koryta nenasbírat příliš trestných bodů. Jet dál – a nedotknout se branek, které nám do cesty vždycky postaví někdo, sledující rozbouřené vody z bezpečí času.*

A to se Vladimíru Mertovi beze zbytku podařilo.

Michal Šanda

Vladimír Merta: Domilováno (Galén, 2013), CD vyšlo k 20. výročí založení nakladatelství

Nejlepší české básně 2013

Komu z básníků se poštěstilo napsat natolik dobrou báseň, aby se dostala do ročenky Nejlepší české básně, to se neví až doposledka, dokud se to slavnostně nevyhlásí. Letos proběhlo vyhlášení 27. 11. v holešovické kavárně Liberál. Básníků a básnířek přišlo v ten večer spousta. Zde je prezenční listina: Miroslav Topinka, Ondřej Hanus, Kateřina Rudčenková, Petr Maděra, Jiří Dynka, Pavel Novotný, Olga Peková, Pavel Ctibor, Alice Prajzentová, Tomáš Čada, Petr Borkovec, Žaneta Lichtenbergová, Jan Delong, Jitka Hanušová, Adam Borzič, Viktor Špaček, Milan Šedivý. S prstem na spoušti digitálního fotoaparátu jejich podobu pro budoucnost do binárního kódu jedniček a nul převáděl všetečný Ondřej Lipár. Potom tu bylo několik básníků a básnířek, které osobně neznám a v průběhu večera jsme se prostorem se sklenicemi piva a vína v ruce jaksi míjeli; nevadí, určitě se seznámíme někdy později. A kdo nepřišel? Třeba Ondřej Buddeus, Milan Ohnisko, Tomáš Přidal, Petr Halmay, Jiří Staněk, Petr Motýl, Stanislav Dvorský, Jakub Chrobák nebo Vít Kremlička.

Za redakci Hostu, jenž Nejlepší české básně 2013 vydal, dorazili: Martin Stöhr a Jan Němec.

Přítomni byli i editoři předchozích ročníků: Karel Piorecký, Petr Král, Simona Martínková Racková a Jakub Řehák.

Dále přítomni: editorka stávající, Wanda Heinrichová.

Nepřítomen: Wernisch, Ivan.

Když do kavárny vstoupil Jaromír Typlt, uvědomili si přítomní ke svému zděšení, co to obnáší býti básníkem. Chtě nechtě byli touto knihou pasováni do básnického cechu a proto si najednou začali v horečnatém chvatu schovávat hlavu do dlaní, člověk nikdy neví, odkud přilétne nějaký ten facan. Mezi českým básnictvem je totiž fackování aktuálním hitem.

☺ plesk! ☹

Pro čtenáře, kteří nejsou úplně v obraze, viz. Facebook.

Ve skutečnosti jsou to ale jenom pomíjivé aférky, facky přepleskají, jako s koncem podzimu přestanou pleskat kapky deště do spadaného listí a napadne sníh a v obci Básníkov se do Vánoc zase rozhostí neposkvrněná bílá idyla, jako z Ladových pohlednic.

No a teď ke knize samotné. Ivan Wernisch byl už v minulosti postavený před obdobný úkol, uspořádat almanach současné poezie. Onen úkol mu zadal nakladatel Martin Reiner. Lepě svihlí tlové (Petrov, 2002) tehdy mezi recenzenty vzbouřili nevídané vášně.

À propos někdy v této době dal Michal Viewegh facku kritikovi Jaromíru Slomkovi.

Nihil novi sub sole, vole.

Nicméně od té doby uplynulo jedenáct let, a když byl nyní Wernisch osloven, aby se stal arbitrem pro rok 2013, poctivě přiznal, že o dnešní básnické scéně nemá šajn:

Proč já? Novou, svěží literaturu nesleduji, čtu z ní jen to, co se mi tu a tam namátkou dostane do ruky. V současné české básnické produkci se nevyznám. Proč zrovna já bych měl být tím, kdo rozhodne, které básně jsou letos nejlepší? A podle čeho mám rozpoznat ty nejlepší básně? Předpokládám, že se jaksi předpokládá, že budu spravedlivým sudím; jak ale mohu v soutěži rozhodovat spravedlivě, když nemám k dispozici žádná pravidla?

Neznám nikoho, kdo by na tomto poli vyoral víc brázd, než právě on. Za devět let, kdy byl redaktorem v Literárních novinách, umožnil časopisecky debutovat de facto celé generaci básníků, kteří si připsali nebo zanedlouho připíšou na futro pátý křížek a zasadil se také o vydání jejich prvních sbírek v edici New Line. Neméně se zasloužil o básníky historií opovrhované a opomíjené. A což teprve vlastní Wernischova tvorba! Prostě Mistr a mistrná je rovněž ročenka. Když byl v roce 2011 arbitrem Petr Král, drobet jsem se do něj na stránkách Salonu obul za to, že od některých autorů zařadil básní vícero, pročež se kvůli tomu do limitovaného počtu sto na některé neméně znamenité autory nedostalo. A Wernisch? Otevírá ročenku roztomilým furiantstvím: třemi básněmi od Petra Krále.

Debatu, jestli angažovaná poezie ano nebo ne, ponechal stranou a zaměřil se na kvalitu. Z etablovaných klasiků jsou tu zastoupeni František Listopad, Sylva Fischerová nebo Karel Šiktanc. Jsou tu ale i básně autorů, kteří při obdobných projektech stojí neprávem jaksi v ústraní: Jiří Daníček, Josef Hrubý, Gustav Erhart, Jan Gabriel. A potom jsou tu jména překvapivá, jako Andrew Lass. A doposud neznámá: Eliška Krmelová, Adam Táborský, Kristýna Žáčková. Za znalce mladé poetické scény byla v editorské dvojici Wanda Heinrichová a udělala učiněné objevy. Tím největším je pro mne Zuzana Lazarová ze surrealistického okruhu kolem časopisu Analogon. Následující ukázka je z její básně Panna vyhráváš, Orel prohrávám: *Budu si tě hýčkat v prostoru/ předem definovaných pravd/ dokud nevykrvácíš, kotě/ Šňupni si popel zemřelého/ pořiď zápis ze schůze koroze/ mileneckých vztahů na inzerát/ a připusť, že vrah je jemný člověk…*

Vím, že kategorie nejlepší sbírka je zase z jiného soudku, ale přece: svůj hlas dávám Zimnímu dvoru. Bohdan Chlíbec si dobrovolně naordinoval předlouhou publikační odmlku a výsledek stojí za to. Báseň Ústavní dřeviny: *Hrbil se v parku. Kola křesla v hlíně./ (Rybník, tma a ponurost.)/ Mapy na hrudníku vykouzloval hlenem/ z obou nosních děr,/ mozek okysličoval podle plánu./ (Vůně jehličí, opar mlh.)/ Šla kolem sestra: "Vaším ksichtem/ bych si nevytřela ani řiť!„/ A pýchou se jí prokrvily jaternice/ klobásy i vole.*

O začátku ročenky už byla řeč, takže její konec – ten je vypointován básní Jaroslava Kučery, nicméně se domnívám, že s největší pravděpodobností pan Kučera nebude Kučerou, maximálně bude mít kučeravé šediny a mužný plnovous: *Stává se mi/ na besedách s mladými básníky a básnířkami/ že se mě někdo zeptá/ Mistře / (nemám to oslovení rád)/ jak se Vám to, pardon/ jak se Ti to takhle daří/ tak jako by samo od sebe/ s takovou lehkostí/ a přitom tak přesvědčivě?/ odpovídám:/ Přátelé/ uvědomte si/ že je v tom celý můj život/ ano můj celý život/ v tom je/ a rukou/ mávnu/ takto.*

A ještě jeden konec, oficiální část večírku ukončila Wanda Heinrichová prohlášením, že vzhledem k tomu, že je teprve listopad, že je možné, že nejlepší báseň napíše někdo třeba ještě v prosinci a že je také možné, že nejlepší básně leží neuveřejněné v šuplících, a že je tedy jde možná o sborník nejhorších básní.

S čímž pro letošek rozhodně nesouhlasím!

A potom už se jenom pilo a mluvilo a chválilo a intrikovalo a básnické pikle se kuly a plány na nové příští sbírky spřádaly a pozvolna nadešla půlnoc a konec definitivní. Servírky počaly obracet židle na stoly, než ale v kavárně Liberál stáhnou za posledním opozdilým básníkem roletu, je třeba říct ještě jednu podstatnou věc: arbitrem pro rok 2014 bude Petr Hruška a pracovitým editorským mravencem Olga Stehlíková.

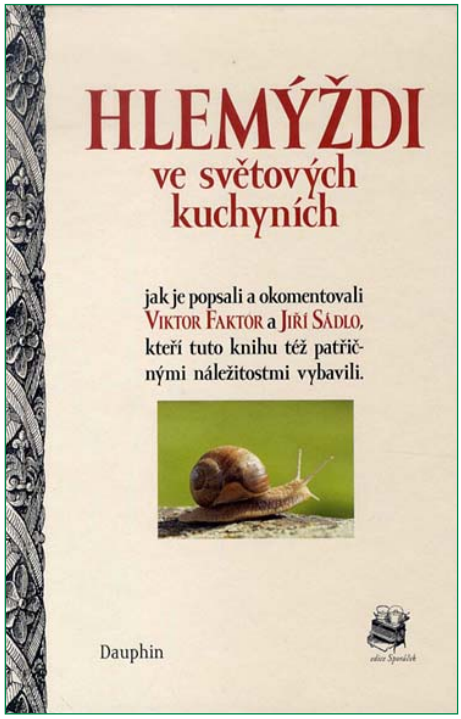
Michal Šanda

(Upravená a zkrácená verze vyšla v Salonu 12. 12. 2013)

Ivan Wernisch – Wanda Heinrichová (eds.): Nejlepší české básně 2013 (Host, 2013)

Hlemýždi ve světových kuchyních

Dobrá adresa má k hlemýžďům dobrý poměr odjakživa. Už v roce 2008 jsme v rubrice Z antikvariátních banánovek otiskli pojednání Františka Sitenského Hlemýžď zahradní a jeho žír, které končilo uložením vypěstovaných hlemýžďů do krabic a odesláním do obchodů. Museli jsme si počkat 116 let, abychom se dozvěděli, co dál. O tom pojednává Kuchařka Hlemýždi ve světových kuchyních. Jde o vůbec první specializovanou kuchařku na toto téma, která kdy vyšla. Recepty na přípravu hlemýžďů se objevily v minulosti třeba ve znamenité knize Edouarda de Pomaine Veselé umění kuchařské, šneky zná i Magdalena Dobromila Rettigová. Osobně jsem doposud dělal šneky podle receptur Jany Martincové, popsaných ve Francouzské kuchyni. V každé ze zmíněných kuchařek najdeme maximálně

tři čtyři recepty, jako labužnickou kuriozitu, tady je ovšem receptů hned 130. Hlemýždi na jehlách, šnečí omeleta, šneci v polentě, salát z hlemýžďů, vaření šneci, šneci smažení, hlemýždí minutky s rajčaty, šneci s česnekovým máslem, ragú ze šneků, nadívaní šneci, šneci s vinnou omáčkou, hlemýždi zadělávaní, hlemýždi sekaní, nechybí ani polévka z hlemýžďů.

Kdo si o šnecích nejenom rád počte, ale pokusí se je i skutečně uvařit, ocení především kapitolu Kuchyňská příprava, kterou to všechno začíná. Autoři tu vyvrací četné bludy, jako třeba že se šneci sbírají pouze zavíčkovaní nebo že je nutné je před přípravou nechat několik dní postit doma v drátěné ohrádce. Co se vaření týká, častým bludem, který opisovali autoři kuchařek od sebe navzájem je, že se šneci vhodí do horké vody a vaří v ulitách dvě až tři hodiny.

Houbeles.

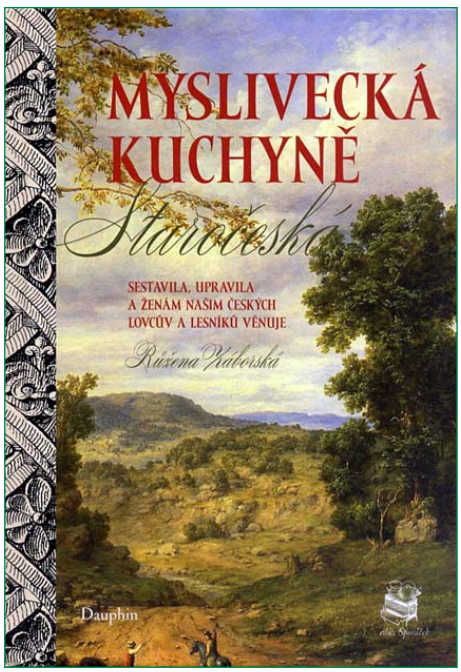
Moje osobní zkušenost se shoduje s tou v hlemýždí kuchařce speciál. Nasbírám v údolí Radotínského potoka šneky a hned po příchodu domů je bez nějakého pročišťování vhodím do vroucí vody. Po deseti minutách je nasypu do mísy, vidličkou vyndám šneky ven z ulit a na prkénku odříznu vnitřnosti od masitých hlemýždích noh. Ty je třeba několikrát důkladně promnout v soli, jako se dříve mnuly dršťky, dokud je nezačali řezníci prodávat už předvařené. Promnutím v soli se šneci zbaví slizu. A teď už si můžete vybrat kterýkoliv z receptů a hurá na to!

Michal Šanda

Kuchařku sestavili Viktor Faktor a Jiří Sádlo, vydal Dauphin, 2013

Staročeská myslivecká kuchyně

Současně s kuchařkou Hlemýždi ve světových kuchyních vydalo nakladatelství Dauphin v prosinci loňského roku Staročeskou mysliveckou kuchyni. Na své si tu přijdou všichni. Myslivci: jelení hřbet s estragonem, jelení eskalopy s kořenovou omáčkou, srnčí řízky s kapari, srnčí játra pečená, zaječí paštika, kančí žebírka s jablky, kančí cemr pečený, kančí roláda, sele na rožni, kamzičí hrudí se smrži, králičí sekaná, koroptev se zelím, křepelky v papilotách, bažant s kaštanovou kaší, jeřábek pečený na pánvi, slučí salmy, kachna na víně, husa s račí míseninou, frikasé z kvíčal, divoký holub nadívaný.

Zkrátka nepřijdou ani pytláci: marinovaný drop, labuť se smetanou, vydra dušená a pro odvážlivce, kteří jsou ochotni se za soumraku plížit s kuší po Šumavském národním parku, je tu tetřeví guláš.

Druhá polovina kuchařky uspokojí rybáře: kapr pečený na sardelovém másle, štika v rosolu, lososí matelot, úhoř uzený, pstruh pečený, candát kořeněný, mník roštěný, lín s petrželí, karas s koprem, sumec na modro.

Pro nás, co kupujeme divočinu v myslivecké prodejně v Jungmannově ulici, připadá do úvahy zřejmě nejsnadněji sehnatelné daňčí.

Daňčí kýta s polevem

Sblánkovaná kýta protká se slaninou a šunkou. Dno kuthanu vyloží se řízky slaniny, šunky a telecího masa, přidá se veškeré koření, sůl, několik koláčků cibule, citrónová kůra, několik jalovců, jedna mrkev, pastinák, tymián, bobkový list, potom kýta vloží se do kuthanu a pokryje se opět řízky slaniny, šunky a telecího masa. Nakonec přilije se _ polévkky, _ smetany a kýta upeče se do měkka, přičemž zavlažuje se máslem.

Michal Šanda

Kuchařku sestavila Božena Záborská, vydal Dauphin, 2013

P

příloha

Zuzana Chvatíková: Čína očima

Hongkong třetím okem

Záliv Tolo

Příloha

To jen já jsem seděla v klidu, když jsme se zasekli v té koloně na dálnici jménem Tolo, která je jedninou tepnou, co spojuje Čínu s Hongkongem, zatímco všichni kolem mě se furt vrtěli a koukali na tu zácpu stojících aut, jako by tím pohledem snad chtěli ty plechové krabice přimět k pohybu, jen já jsem se nedívala, protože jsem si četla o dějinách Hongkongu, v místní Ústřední knihovně Hongkong Central Library je na to téma publikací v angličtině – no hádejte! – šest, z toho tři jsou obrázkové, zatímco ostatní cestující ani na zlomek vteřiny nespouštěli oči z toho pruhu před námi, snad že si mysleli, že tu kolonu zhypnotizují, a doufali co minutu, že ještě chvilku budou přísně hledět na červené blinkry aut, a ono to povolí, ale stěrače na předním skle našeho autobusu v dešti jen rozmazávaly ta červená světýlka jako make up, zatímco moje oči hleděly do knihy psané anglicky čínskými i anglickými autory, a začínalo mi z ní být jasné, že Hongkong byl odedávna prostě jenom místo, kde se čeká, jen jakousi přestupní stanicí, a to pro všechny jeho obyvatele, a když i další hodinu cestující pořád jen provrtávali pohledem přední sklo u řidiče, po kterém ohromně dlouhá tykadla stěračů rozhrnovala splývavé provazy deště, snad aby dodávala cestujícím aspoň nějaký pocit pohybu, vzpomněla jsem si na francouzského autora jménem Guy Delisle a jeho Shenzen, výborný komiks o Číně (který tu ovšem v knihovně nenajdete), jak v něm dává k dobru svou „teorii čínského mnohovrstevného nebe“ jako spodobu Dantovy Božské komedie, kterou načrtává v sérii soustředných kružnic, kde ta kružnice úplně uprostřed, tedy peklo, je čínský venkov, kolem ní, jako nejbližší meta, se nachází Shenzen, tedy město v ČLR těsně sousedící s Hongkongem, a kde vyšší blaho je samozřejmě kružnice Hongkong, a ta kružnice úplně vně je ráj, tedy USA, a najednou autobus skutečně maličko popojel, ale to byl jen klam, protože jen co jsem otočila stránku a začala číst o tom, v jak neuvěřitelně nuzných podmínkách většina přistěhovalců v Hongkongu začínala, tak hned po pár metrech autobus opět zastavil, ale těm kolem mne vzešla nová šance, a tak tím teď soustředěněji zírají na ten dav trpělivě čekajících aut, která svými červenými blinkry jen hledí zase zpátky do očí žen, co tu se mnou sedí ve školním autobuse na cestě z večerního kurzu, a já se koukám z okna a uvědomuju si, že tou všudypřítomností narychlo postavených paneláků Hongkong opravdu působí trochu jako uprchlický tábor, kde se běženci zasekli ne na pár měsíců či let, ale na pár generací, a vybavuju si, že Hongkongčané si ve svých obydlích většinou nevytvářejí žádnou malebnost, a to ani ve chvíli, kdy si to mohou dovolit, že jediným zdobným elementem jsou červené papírové tretky se zlatými čínskými symboly, co se kupují v papírnictví, protože červená je pro štěstí a zlatá je barva tradičně nejvyšší, a proto v Lidové Číně byly vždycky revoluční nápisy žluté na rudém podkladě a od nich to nejspíš převzali ruští komunisti a že jinak všechno je jenom funkční, jako by se měli každou chvíli stěhovat, a jejich obydlí často připomínají garáž nebo skladiště, případně jen místo na přespávání a že byty v Hongkongu jsou snad nejmenší na světě, protože je tu málo místa, takže 40 m_ jednoho bytu běžně obývá až sedmičlená rodina o třech generacích a tímpádem celý byt sestává hlavně z paland, rychlovarné konvice a spousty nakřečkovaných, jen z pola fungujících věcí a to i přes to, že už dávno, dávno rodina nouzí netrpí, jenže proč dávat na světlo stínidlo, když žárovka funguje i tak, nakonec, byly by to vyhozené peníze a vůbec nejčastěji se tu doma svítí bílými zářivkami. A tyhle ženské z mateřinek, co musí po celodenní šichtě s harantama ještě večer povinně k nám do učiteláku, aby si doplnily vzdělání, teď všechny volají mobilama domů, že před jedenáctou to na večeři určitě nestihnou, a mě napadá, že záleží na tom, z jakého měřítka se člověk dívá na dočasnost a že z budhistického a taoistického hlediska je život sám jen dočasný přechod a že jediný prospěch a smysl života vidí Číňan – tedy hlavně hongkongský Číňan, poněvadž v ČLR je to otázka složitější – od nepaměti ve shromažďování bohatství, a že křesťanský pokrytec by tuhle jejich filosofii jistě šmahem odsoudil, ačkoli mu jde zhusta o to samé, ale možná čínští křesťané v Hongkongu, kterých je tu různého vyznání 8 % a každá druhá škola je tu církevní, nepokrytě vědí, že nejlepší způsob, jak přijít k penězům, je obchodovat, a v tom je taky dočasnost a zároveň velká flexibilita, protože Hongkongčan zkusí byznys jeden, dejme tomu, si otevře bufet, a když to nesype, vždyť taky místo „Jak se vede?“ se tu začíná konverzace přímo otázkou „Jak jdou obchody?“, bufet prodá a začne obchodovat třeba s ojetými vozidly, a jak v bufetu, tak v garáži zaměstnává Číňan zásadně jen příslušníky své rozvětvené rodiny, protože zřejmě jenom těm se dá věřit, což má za následek, že hongkongské firmy nejen dobře prosperují, ale jsou spolehlivé a efektivní, a pro Hongkongčana je imperativem udržet majetek v rodině, a obhospodařovat ten majetek je

u potomků naprostou povinností a nikdo si nepředstavuje, že by to mělo být jinak, i když existují odrodilci, ale to je výjimka, protože jsou potom vyděděni a to si každý rozmyslí, poněvadž jeden byznys drží nad vodou často celý velký klan, a proto je tu tolik lidí shodného příjmení, z nichž nejčastější je Wong – Žlutý, a děti jsou tu obvykle vydržovány rodiči velmi dlouho a když zrovna nemají práci, tak můžou klidně zůstat u rodičů na výkrmně a na Nový rok dostávají všechny nezletilci od starších z rodiny místo přání červenou obálku s penězi a nevyžaduje se od nich samostatnost, naopak všechno je rozhodnuto za ně a bydlí společně s rodiči do té doby, než samy založí rodinu, ale většinou i po té, co založí rodinu i jejich potomci, a rodinní příslušníci v produktivním věku rodí děti, ale vychovávají je prarodiče, aby ti produktivní mohli pracovat a vydělávat, ale dnes je vlastně daleko častěji vychovávají najímané filipínské a indonéské chůvy a vůbec, téměř každá rodina má službu, i kdyby na rýži nebylo, a v dálce před námi lehounce mrká modré očíčko policejního majáčku, tak se tam asi něco stalo a já se z knihy dál dovídám, že Hongkong býval, jakožto oblast bez zemědělství a nerostů a s ohromným počtem obyvatel bez vzdělání, kteří sem neustále prchali z politicky nestabilní Číny, místem levné pracovní síly, a to právě umožňovalo obchodu prosperovat a nebyli to jen posluhovači, rikši poháněné běžcem, ani ne cyklistou, a různí nosiči a dokonce i nosiči lidí, na které si člověk mávnul jako na drožku, protože, koně zde chovat nešlo, takže k přepravě osob sloužil tradiční čínský „sedan“, tedy křeslo, které nesl na bambusových tyčích na rameno jeden nosič vepředu a jeden vzadu, a po válce, kdy sem kromě uprchlíků začala proudit i auta, takže sedanů už nebylo třeba, se stal Hongkong střediskem levné manufakturní výroby s vývozem drobného zboží běžné potřeby, a proto architekturu v Hongkongu dodnes tvoří hlavně věžáky masového bydlení pro ty vlny uprchlíků a věžáky s průmyslovými prostorami pro drobnou výrobu, které se na první pohled příliš neliší, snad jen tím, že průmyslové věžáky obecně nedosahují větší výšky než šestnáct pater a mají daleko větší půdorys, jenže dnes je tento průmysl už dávno přesunut do ČLR, takže hodně těch prostor je využíváno třeba k pěstování jedlých ryb v interiéru nebo pro chovné stanice pro psy, kteří se pak prodávají ve zverimexu, dále tiskárny, udírny a ostatní slouží jako skladiště nebo ateliéry pro tzv. umělce a čas od času jako drsné hudební kluby, jaké v Čechách vznikaly v 90. letech, třeba Pod Stalinem, jenže smutným faktem těch posledních dvou je, že ani hudební, ani výtvarná scéna na rozdíl od ČLR zde nijak nepřekypuje originalitou, natož drsností, což je nejspíš izolovaností tohoto městského státu, který má jenom sám sebe, a v dáli před autobusem pořád pomrkává to modré očko policejní, jako by dávalo najevo, že je tam nějaký velký průser, protože hodina se už protáhla v hodinu a půl a já pomalu dočítám tuhle kapitolu a začínám docházet k názoru, že Hongkong je možná proto tak izolovaný, poněvadž místní obvykle věnují pozornost jen tomu, co je jim k přímému prospěchu, takže nemají na nic jiného názor, a tím se velmi markantně liší od většiny obyvatel z ČLR, a uvědomuju si, že Hongkongčané vyrůstají v daleko tradičnějším čínském prostředí než jejich sousedi, a ačkoli ti po léta nemohli vytáhnout paty z vlasti, tak právě oni, Číňané z ČLR, názor na leccos mají a podobně jako my za komunismu vidí jasně věci, které nefungují, a zkrátka dělají jedno, ale myslí si svoje, a ti movitější z čiré zvědavosti cestují po své velké a rozmanité zemi, a pokud se dostanou do zahraničí, jsou lačni poznání a všechno je zajímá, zatímco Hongkongčané, ač svobodně mohou, nikam necestují, dokonce ani v rámci Hongkongu, leda tak do práce a do nákupního střediska a sedí si doma na nahrabaných zlatých valounech a kam by taky jezdili? Aby se to moc neprodražilo, muselo by to být někde blízko, tak nejbližší je samozřejmě ČLR, ale “tam vás zabijou„, sdělili mi jednou studenti, ale je pravda, že Číňané z ČLR čínské Hongkongčany příliš v lásce nemají, protože jim závidí, že se mají lépe, a Vietnam a Kambodža jsou vlastně také komunisti, takže stejný mustr jako ČLR, Filipíny a Indonésie jsou v očích Hongkongčanů podřadné státy služebného obyvatelstva, v Indii je blázinec a nepohodlí, Japonsko a Korea už jsou hodně daleko, a kupodivu i Thajsko jim připadá příliš z ruky, ještě tak Taiwan či Singapur, tam žijí aspoň taky Číňané, takže to je vsuchu. Číňané totiž zásadně, ať se hnou kamkoli, drží zase jenom s Číňany, a tak rodiče často utratí hodně peněz na vzdělání svých potomků v anglosaských zemích, ale ti se tam obvykle pohybují jen v čínských komunitách, takže je zcela běžné, že se vrátí domů a neumí anglicky víc než Hello, zatímco snaživý student z ČLR naopak kolikrát mluví plynně a dokonce s rodilým přízvukem, a když se ho zeptáte, kde studoval, zjistíte, že v životě v zahraničí nebyl, a my se teď najednou s autobusem rozjíždíme a pomalu se suneme, už jsme u značky varující před zúženou vozovkou a já trnu, protože se bojím, že třeba budou vidět těla, protože na to já se dívat nemůžu, na raněný, to já hned brečím, protože si nemůžu v hlavě srovnat ten zmar, ten pocit, že už se to nedá odestát, a suneme se blíž už k první sanitce a já si radši před obličej dávám tu knihu a načínám další kapitolu, ve které se praví, že Číňan tradičně nedrží jenom s Číňany, ale dokonce jen s Číňany ze své vlastní vesnice. A jak se v Hongkongu mezi sebou v minulosti ignorovaly jednotlivé skupiny Číňanů, tak se přirozeně ignorovali Číňani s bělochy a s Indy a vzájemně si nerozuměli, a to i v případě, kdy jedna strana, ať už ta nebo ona se naučila jazyk té druhé, takže vzájemně se ignorovat bylo zřejmě jediným východiskem a zase jsme u té přestupní stanice, protože i běloši Hongkongem jenom procházeli, třeba guvernér, obvykle člen britské vlády, byl vždy dosazován zvenčí, stejně jako dnes guvernér

z ČLR, a na penzi se opět vracel do otčiny a nikdy se nerekrutoval z místního běloského obyvatelstva, snad hlavně proto, že místní běloši, pokud to nebyli vojáci královské gardy, tedy taky jen na dobu služebnou, sestávali z podivných existencí námořníků, obchodníků a různých společenských vyvrhelů na útěku z Evropy, čili také jenom průchozí živel a rozhodně ne dostatečně na úrovni, aby mohl zastávat vládní funkci, a přece tito běloši byli jediní, kdo měli osobní kontakt s místními Číňany, čili jedině v takových případech se nejednalo o úplnou ignoranci, protože občas si tu umotali čínského potomka, i když toho obvykle pohltila čínská rodina matky, protože se nikdy nejednalo o legální svazek, ale tihle otcové, pokud byli movití, často rodičku dlouhodobě finančně podporovali. Dodnes se tu jednotlivé menšiny vesele ignorují, a možná právě proto spolu vycházejí, jelikož tu na člověka nikdo netlačí, aby se asimiloval, neptá se vás furt někdo, jestli se vám v Hongkongu líbí a jestli se tu hodláte usadit a ve školách se nedělají večírky typu: poznej kulturní tradici svého spolužáka, a všechny různé národnosti se tu pohybují na principu žít a nechat žít, což je ve srovnání s jinými zeměmi velká úleva, a je to zřejmě zase díky té dočasnosti, protože, běloši kterých tu není ani 1 %, zato Číňanů je tu 90 %, sem obvykle jezdí zbohatnout ve finančnictví, a potom se vracejí domů a s Číňany nemají kontakt žádný, cizí učitelé a novináři, tedy nižší vrstva, se zde ve výjimečných případech usadí jako bílá rodina, ale jejich děti chodí do anglických škol, neumí kantonsky a po studiu na vysoké škole v zahraničí se sem obvykle nevracejí natrvalo, a pokud se běloch, většinou ne ten místní, přižení do čínské rodiny, přivdání bývá jen velmi výjimečné, jeho potomky opět pohltí čínská rozvětvená rodina matky a pokud bílý manžel toto pohlcení vydrží, stane se z něj jen zcela vypumpovaný podpantofláč a když je člověk občas vidí na ulici, vypadají po boku své čínské manželky vždy velmi unaveně a nějak nepřítomně, a bělochů z bílých rodin, kteří se tu narodili, vyrostli a stále tu žijí, je jen velmi málo a bývají to většinou zcela ztracené existence, co hrají v metru na banjo, nebo bydlí v lese, což je celé velký rozdíl od sousední bývalé portugalské kolonie Macao, kde je v čínské populaci portugalský živel genově velmi přítomný a zároveň jsou tam běloši výrazně hrdi na to, že jsou místní a hodně z nich umí kantonsky, ale takto obdobná situace v Hongkongu neexistuje, asi proto, že všichni jsou tu vlastně cizí, jelikož úplně původních obyvatel, tedy těch, co nemají v rodové linii žádného přistěhovalého předka a jsou to kovaní patrioti, je v Hongkongu nepatrně, o tom ani neexistuje přesná statistika, odhadem by se dalo říci 1 % a ti pocházejí hlavně z místních původních rybářských vesnic, které tu v roce 1841, kdy si Britové hongkongský ostrov vymohli jako válečnou reparaci z opiových válek, byly nanejvýš čtyři, protože oblast kromě rybolovu neskýtala žádnou obživu, a i na pevnině těsně přiléhající k Hongkongskému ostrovu, kterou si postupně do roku 1898 Britové od Číny pronajali na 99 let, sestávalo kvůli nedostatku obživy původní obyvatelstvo jen z pěti rodinných klanů, a celkový počet lidí v Hongkongu, včetně bílého obyvatelstva bylo na přelomu století něco málo k tři sta tisícům, a jen pro zajímavost, dnes je Hongkong centrum finančnictví, jehož hrubý domácí produkt je šestý nejvyšší na světě a město obývá kolem sedmi milionů lidí, a já dál čtu v té knížce, abych se nemusela dívat ven na tu spoušť, a zamýšlím se nad tím, že to nebylo jen v minulosti, kdy uprchlíci v Hongkongu pekli zásadně jenom s uprchlíky pocházejícími ze stejné vesnice, s kterými obchodovali, ženili se, a celou dobu doufali, že jsou v Hongkongu jenom na skok, že si ještě zajedou vydělat trochu peněz ve zlaté horečce v Americe či Austrálii a pak se s plnými kapsami vrátí do své vísky ve Velké Číně, podělí svůj klan a budou celou vesnicí uctíváni, protože v Číně může úctu získat tradičně jenom boháč, jenže většině se to nepodařilo a zkysli doživotně v Hongkongu, ale k ostatním Číňanům zde byli dále nevraživí, a v té době, tedy na konci 19. století, se v Hongkongu vytvořily rodinné mafie, které spolu válčily a které existují dodnes a podílejí se jako kmotři v politice, ovládají neoficiálně třeba jednu celou ulici, případně vesnici a různá odvětví služeb, například taxikáři jsou ovládáni jedním klanem, takže proniknout do určité branže se těm, kdo nejsou členem klanu nemůže nikdy podařit, a pokud se o to pokusí, ať s vědomím nebo bez vědomí toho, že se vystavují riziku, kmotři se mu většinou připomenou velmi nenápadným, ale jasně výhružným gestem, kdy mu třeba propíchnou pneumatiky nebo zabijí psa, nu, první varování není nikdy žádné vyloženě násilné gesto, tedy rozhodne-li se třeba nic netušící běloch, že si sedne na chodník, dá před sebe klobouk a s kámošem zahrají pár písniček na kytaru, je-li to zrovna náhodou v ulici ovládané klanem, přijdou tři bratři a provokativně hodí chlapcům do klobouku sumu rovnající se třeba denní mzdě a tím jim jasně dají na srozuměnou, aby co nejdřív vypadli, a my se suneme dál, a já už se radši vůbec nedívám a přemýšlím o tom, že v Honkongu je jinak naprosto bezpečno, člověk může jít ve čtyři ráno parkem a nic se mu nestane, protože Číňané se bojí tmy a duchů, a klidně si může za dne opřít kolo o zábradlí a zajít si koupit cigarety a nikdo mu ho neukradne, ani kapsáři či násilníci, nebo že by vás někdo ošidil, to tu téměř neexistuje, protože hongkongská kriminalita se děje převážně jen na úrovni klanů, což se běžného občana nijak nedotýká, a ani mládež se nechová nijak násilně, drogově závislých je tu také minimálně, protože děti se pohybují jen doma nebo ve škole, kupodivu i o prázdninách si chodí hrát do školy, jinak by se totiž neuměly zabavit, nemají na nic názor, protože ho od nich nikdo nevyžaduje, jelikož o všem za ně rozhodují rodiče, snad proto, aby se děti třeba nechtěně nepřipletly do cesty nějakému klanu, i když

partnera do manželství jim sice v současnosti již většinou rodiče nechají vybrat vlastního, ale svolí jen tehdy, je-li svazek finančně výhodný, ale samozřejmě rozhodují o budoucnosti pravnoučat a dospělí sourozenci si docela běžně mluví do řízení rodin toho druhého a ve volném čase se lidé scházejí jen výjimečně s přáteli, a to proto, že na to nemají čas, jelikož pracují do úmoru, sejít se v sobotu či v neděli s celou rozvětvenou rodinou každý víkend na opulentní dlouhý oběd v hlučné restauraci nebo na čínské domino zvané "mahžong„, kdy se samozřejmě hraje o peníze, je povinností, ježto všechno to spěje k tomu, že nakonec nejstarší z rodiny na smrtelné posteli bude potomkům rozdělovat, a proto je třeba si ho dlouhodobě předcházet a to hlavně jídlem, protože Číňané mají po všech hladomorech v minulosti neobyčejný vztah k jídlu, vždyť taky místo "Dobrý den„ se tu na pozdrav lidé táží "Už jste jedl?„ a jestliže vám nikdo neukradne kufr, který na chvíli necháte bez dozoru na ulici, docela normálně se stane, že člověku z erární lednice na pracovišti někdo ukradne oběd a jí-li člověk v restauraci, kolemjdoucí mu běžně nahlíží zvědavě do talíře, což se nepovažuje nikterak za neslušné, stejně tak se nepovažují za neslušné jakékoli tělesné zvukové projevy, protože Číňan je prostě nevnímá, a najednou slyším, jak ty ženy, ty úči z mateřinek, pomalu deklamují sborově základní číslovky jednéén, dváááá, tříýý, ježto Hongkongčané se radují ze všeho vzrušujícího, tleskají všemu jako děti, prostě žijí jen pro tuto chvíli a hned na ni zapomenou a někdy to vypadá, že je pro ně všechno jenom hra, tedy zase něco dočasného, pokud člověk pracuje třeba na vysoké škole, záhy zjistí, že takové instituce si tu na univerzitu vlastně jenom hrají, že jsou to jen takové vysoké mateřské školky, a že i ti, co si tu hrají na umělce, jsou jen jako, protože sílu to jejich "umění„ nemá žádnou, snad je to dáno tím, že jsou tu všichni spokojeni, dobře živeni a nechce se po nich žádný názor, takové spokojené Bavorsko v jihovýchodní Asii jen trochu zaplivané, protože tady upustit papírek od bonbónu nenuceně na zem je docela normální, ježto každý dobře ví, že to za něj někdo uklidí, poněvadž v Hongkongu je stále dostatek levné pracovní síly počišťovačů, a jenom proto jsou veřejné prostory velmi čisté, ale soukromá místa nebo místa v jejich blízkost, se podobají chlívkům a všechny ty náhradní matky jako jeden muž otvírají ústa čtyřýý, pěéét, šéést, a protože se bojím rozježděné krve na vozovce, kterou třeba déšť ještě nestačil spláchnout, zavírám křečovitě oči a říkám si, že pokud se hongkongská kultura skládá jenom z nakupování a popu, vyplývá z toho, že je to armáda ohromné kupní síly, která jako jedna z mnoha na světě udržuje v kolobě světovou ekonomiku, například v Hongkongu jde na odbyt prakticky všechno, jak drahé značkové výrobky, které místní nakupují hned, jak na to mají, a pokud na to mají, nenakupují nic jiného, protože prestiž a značka, to je jejich meta, ale zároveň je to národ šetřílků, takže koupí i jakýkoli zlevněný aušus, hlavně když je to jakž takž funkční, nebo když to dobře vypadá, je jedno, jak dlouho to vydrží, takže Hongkong je výborné odbytiště zmetků, které by jiný trh vůbec nepřijal, a možná díky tomu tady teď můžu sedět v zácpě na dálnici na cestě z práce a číst si knihu, v které se píše, že Britové tehdy objevili, co má Hongkong za přednost, která do té doby Číňanům nedocházela, a sice, že je to ostrov u pevniny, což vytváří Hongkongský průliv, tedy přirozený, chráněný a velmi hluboký přístav, který je navíc průjezdný, takže se tu vždycky dalo přijíždět i odjíždět bez ohledu na to, jaký vál zrovna vítr, a možná proto celá kultura Hongkongu stojí na principu projíždění, a ten náš autobus teď popojíždí kolem ohromné řetězivé bouračky na dálnici Tolo a ty učitelky ze všech mateřských školek v Hongkongu, ty bezstarostné a konzumem dobře živené svobodné náhradní matky hongkongských dětí, tak najednou sblížené tím nekonečným čekáním, svorně počítají ta nabouraná auta a skandují, sedúúm, osúúúm, devěěéét, a mě napadá, že ač každý nadává na okolí, v kterém žije, kdy Češi v Čechách nadávají na Čechy, na Vietnamce i na Číňany, a i kdyby žili třeba v Austrálii, budou nadávat na Australany, a Australané žijící v Hongkongu nadávají na Číňany a ta hrstka Čechů, co je v Honkongu, na ně určitě nadává taky, tak žádnému nedochází, že Číňanovi, žijícímu v Austrálii jsou Australani úplně putna, že Číňanovi v Čechách jsou Češi taky fuk a Číňanovi v Hongkongu jsou jedno i Číňani, natož jiné národnosti, a že mu vlastně nezáleží ani na Honkongu a že mají Číňani neuvěřitelnou vlastnost vnímat jen to, z čeho mohou mít přímý prospěch, a zbytek prostě nesoudí, jako by pro ně nebyl, a že už jsem se to od nich asi taky trochu naučila, a že ještě jednu věc tu lidé zbožňují, a to je estráda, a kolem hučí unisono deséét, jedenáácť dvanáácť a uáááá, autobusový dav tleská řidiči, který se už konečně rozjel, a já mám pocit, jako by ten potlesk patřil nadšení z toho, jak se nám těch vraků dneska pěkně urodilo.

Použité prameny

Chan Lau, Kit-ching: *From nothing to nothing: the Chinese Communist movement and Hong Kong, 1921–1936.* Hong Kong University Press, 1999.

Faure, David ed.: *Hong Kong: a reader in social history.* Oxford University Press, 2003.

Fok, K.C.: *Lectures on Hong Kong history: Hong Kong's role in modern Chinese history.* Commercial Press (Hong Kong), 1990.

Goodstadt, Leo F.: *Poverty in the midst of affluence: how Hong Kong mismanaged its prosperity.* Hong Kong University Press, 2013.

Lui Yuen-chung, Adam et al ed.: *Forts and pirates: a history of Hong Kong.* Hong Kong University Press, 1990.

Luňáci a jiní dravci jsou běžnými obyvateli města.

Indická menšina je tu početná a dlouho zakotvená, ale pořádnou indickou restauraci aby pohledal. Komunita si žije sama pro sebe.

Lešenář - pohled z 22. patra. Všechny výškové budovy se tu staví jedině v bambusovém lešení. Je lehké, levné a nikdo jej nekrade.

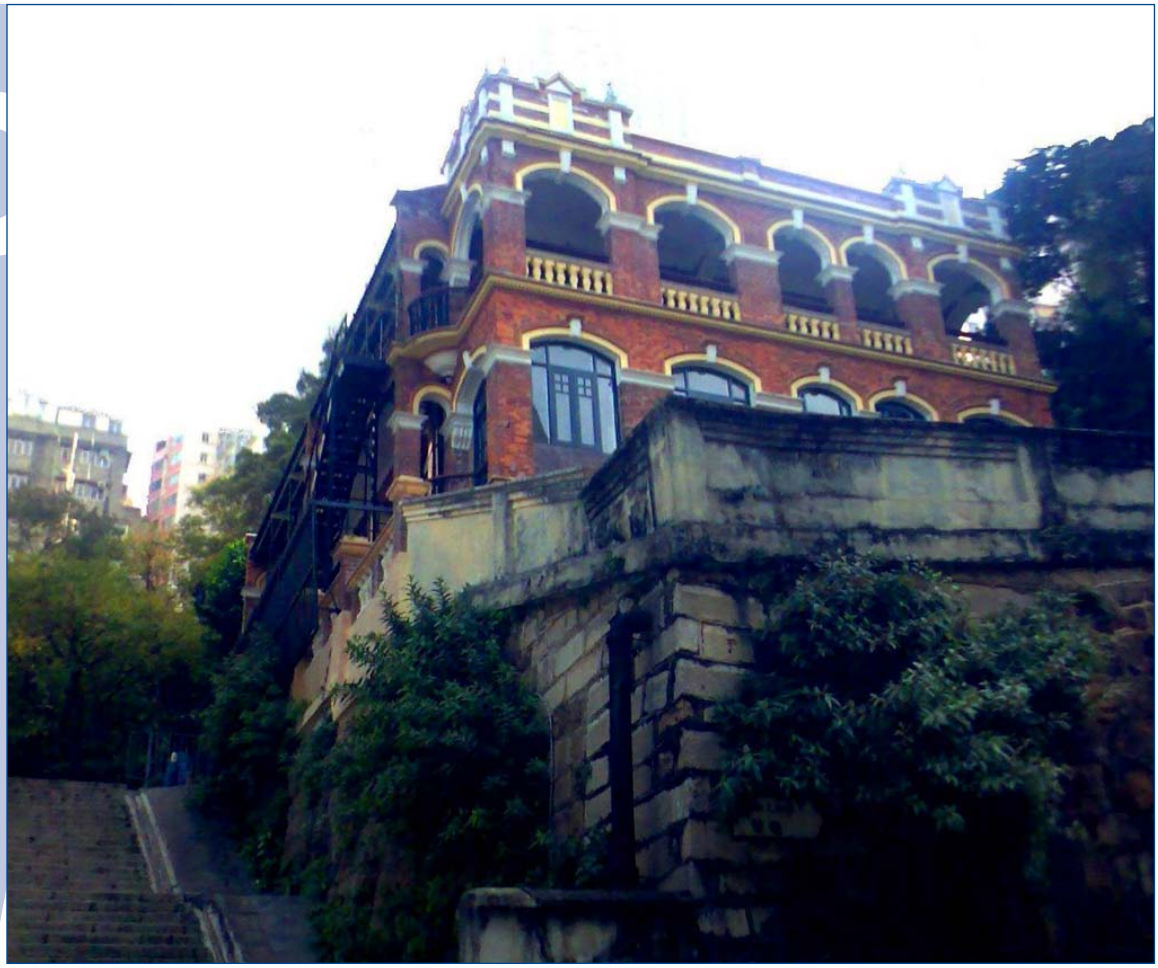
Celá masa bambusu je pospojována jen ručně vázanými uzly. Lešenáři jsou všichni jistě součástí jedné mafie, ale zručnost a spolehlivost se jim nedá upřít.

Graffiti se tu skoro nevyskytuje a když, tak stojí za to. Tento originální zjev, který na místě vydržel jen týden, je posel zvláštního gesta: má v ruce obraceč palačinek, kterýžto výrobek zde komunální počišťovači zhusta využívají jako plácačku na šváby.

Staré koloniální stavby by tu spočítal na prstech.

Přílo

Traduje se, že makaky, kteří se zde ani v okolní Jihovýchodní Ásii normálně nevyskytují, v HK potkáme jen proto, že kdysi utekli někomu ze zajetí a posléze se přemnožili. Naštěstí jsou jen v jedné oblasti hongkongských lesů. Zato v ní nejsou nijak neobvyklí. Pro Hongkongčana je ale všechno jako poprvé.

Živí úhoři na trhu

Rudý transparent v ČLR.

Přílo

V parku při karaoke Číňané nejradši tancují rumbu a čaču. Jejich tradiční čínská hudba je arytmická a z našeho pohledu atonální. Když interpretují hudbu západní, je to neuvěřitelně stejné.

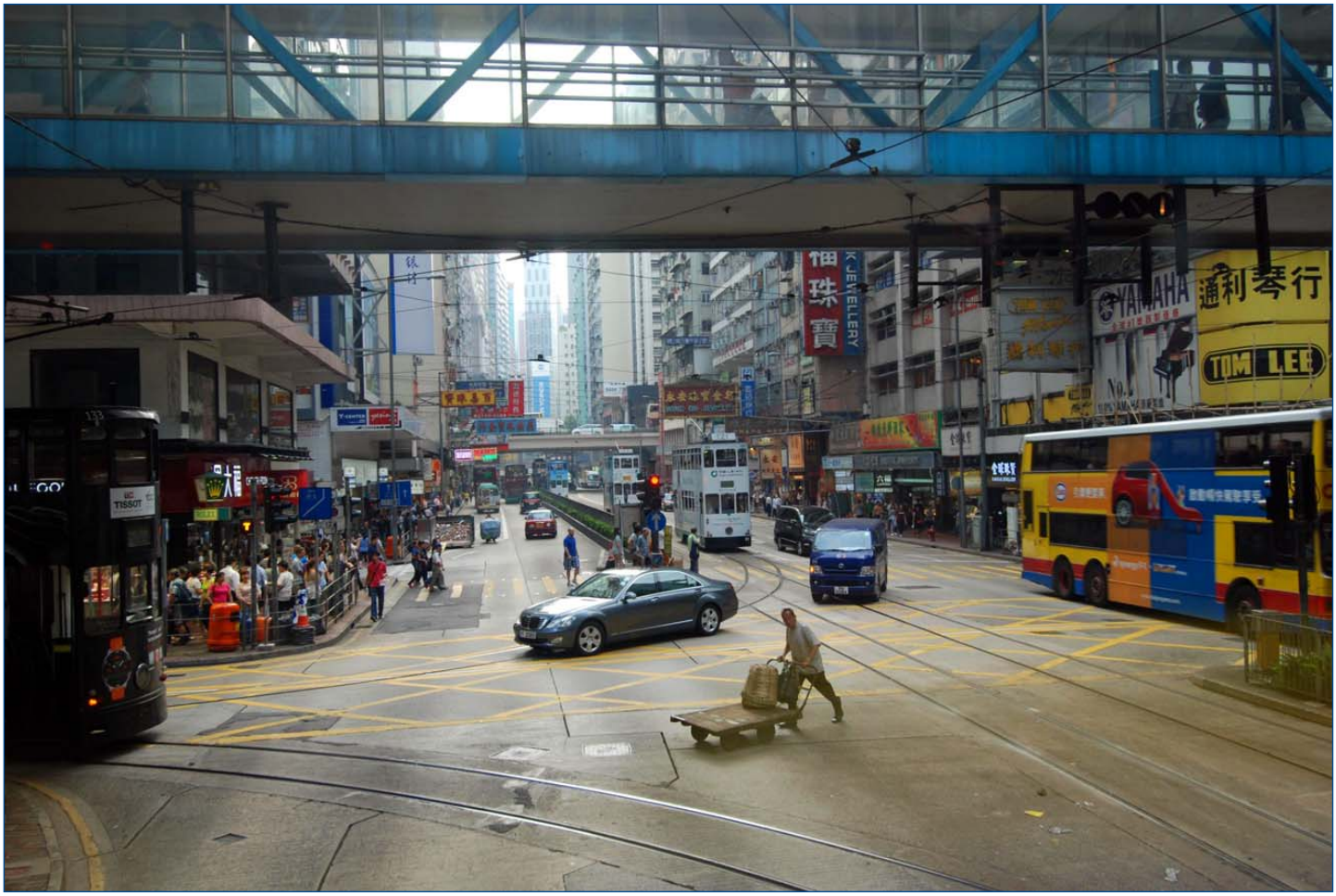

Nejeden Čech má tuto popínavou rostlinu, v daleko menším vydání v kanceláři či doma a říká jí „Voděnka“. Možná je to zvyk v dávnověku přišedší také z Číny. Tady ji nazývají „Money plant“ a proto ji mají doma a v práci, aby přinášela peníze („Peněženka“?)

Na chřipku je nejlepší návštívit tradičního herbalistu. Ten totiž nepředepíše „něco na chřipku“ ale „něco na vás osobně“. Chuť vývaru je naprosto odporná, ale úspěch zaručen!

Jak jdou obchody?

Kromě drůbeže jsou tu zvlášť oblíbená pečená selata.

Pasová kontrola na hranici při cestě z ČLR do HK

Hongkongská strana hranice

Děti se pohybují zpravidla jen mezi kostelem (vlevo dole), domovem (vpravo) a školou (na obzoru).

Džungle

Syrové maso bez chlazení se běžně prodává na trhu i ve 33 °C.

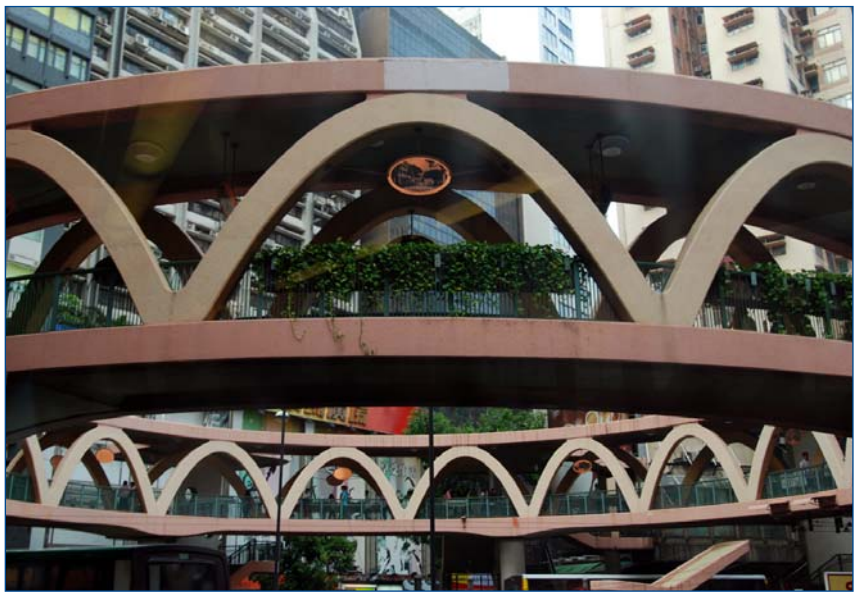

Hongkongčané rybaří kdekoli a kdykoli. Je to zadarmo!

Průmyslový přístav s plovoucími jeřáby

Nadchod pro pěší

Mít SPZ, která je „cool“, je v HK jedna z nejdražších extravagancí. Někteří si tím ale hrají na něco jiného.

Schovány jen pro pozorného chodce: opravdové skvosty konstruktivismu. Přežily už jen kostely a školy. Na obrázku průmyslové učiliště zřejmě ze 30. let.

Příloha

DOBRÁ ADRESA

V příštím čísle (vychází 1. února 2014) rozhodně nenajdete:

Novou encykliku papeže Františka

Návod na sestavení klavíru Yamaha Clavinova CLP 340

Porno pro děti

Na shledanou příště!
Ne za pomente!